ONTWIKKELINGSCONCEPT KAZERNE SIJSELE

SCHENK HATTORI - PETILLON CEUPPENS - BABEL

HET ONTWIKKELINGSCONCEPT BEVRAAGD

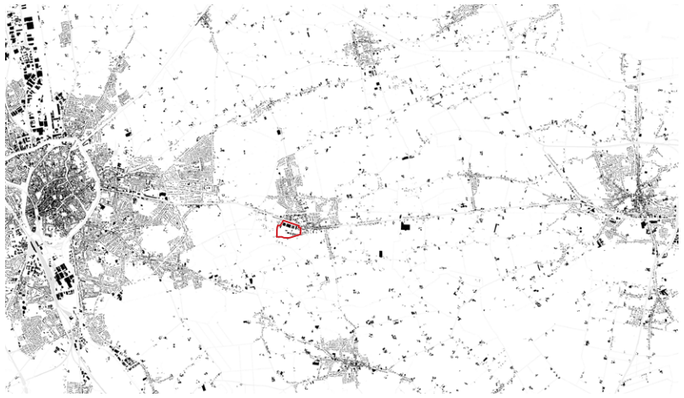

Sijsele kazerne, gelegen op een strategisch knooppunt van wegen tussen Maldegem en Brugge

HET 51ste BATALJON LOGISTIEK
KWARTIER SERGANT BARON ANDRE GILLES DE PELICHY, SIJSELE.

De kazerne is gesitueerd op een strategisch knooppunt van wegen tussen het Ryckevelde bos en de kern van Sijsele, als een enclave die inplugt op de voormalige Antwerpse Heirweg tussen Maldegem en Brugge.

De site heeft tot op de dag van vandaag een brede reeks aan programma's mogen ontvangen: een planten-en bloemenkwekerij, de militaire kazerne, een opvangcentrum, ... Het is opmerkelijk hoe gemakkelijk de site deze gedaantewisselingen ondergaat en vormgeeft. Het ontwikkelingsconcept moet dan ook inzetten op die flexibiliteit en vertrekken vanuit een thematisch onderzoek:
- het programma: wat heeft Sijsele nodig en welke functies kunnen niet enkel Sijsele verrijken maar ook Brugge mee ondersteunen ?
- de partners: het ontwikkelingsconcept is een verhaal van engagementen, een plan dat wervend werkt en zo een aantal specifieke actoren mee een trekkersrol geeft. Zo worden de ruimtelijk transformaties in nieuwe samenwerkingsverbanden en allianties gecreëerd.
- de identiteit van de kazerne en het militaire patrimonium van de site
- tijd en economie: het ontwikkelingsconcept zal 20% van de dorpsoppervlakte rechtstreeks beïnvloeden. Het is een zekere luxe om hierover te mogen reflecteren, zeker in een gemeente die eerder krimpt dan groeit. Het ontwikkelingsconcept dient dan ook van bij het begin aan een economisch haalbaar plaatje gekoppeld te kunnen worden, en dient bovendien met een strategische fasering uitgevoerd te kunnen worden.

De zoektocht naar een ontwikkelingsconcept voor de kazerne begint bij het doordacht herformuleren van de ontwikkelingsvraag. De veranderende randvoorwaarden zullen onvermijdelijk de precieze vraagstelling beïnvloeden en zo accenten verleggen. Het is van groot belang om deze veranderlijkheid te erkennen en hiermee zorgvuldig om te springen. Het wedstrijdontwerp moet daarom gezien worden als een eerste ontwerpend onderzoek dat:
1- een aantal ruimtelijke krijtlijnen van het ontwikkelingsconcept formuleert, zowel vanuit het landschap als vanuit een typologische exploratie/ herinterpretatie van de militaire architectuur
2- een eerste aanzet doet van het operationeel masterplan dat wervend werkt en zo een aantal door specifieke actoren gedragen operaties in de tijd uitzet
3- een inburgeringsplan voor de kazerne in Sijsele in ruimtelijke acties en participatiemomenten voorstelt en kadert met een ruime hoeveelheid referenties.

De kazerne als deel van het landschap

Militair ritme en architectuur als inspiratie

Bomendreef als beschermd historisch relict

CONTEXTLEZING

Gezicht van de kazerne langs de dorpsstraat

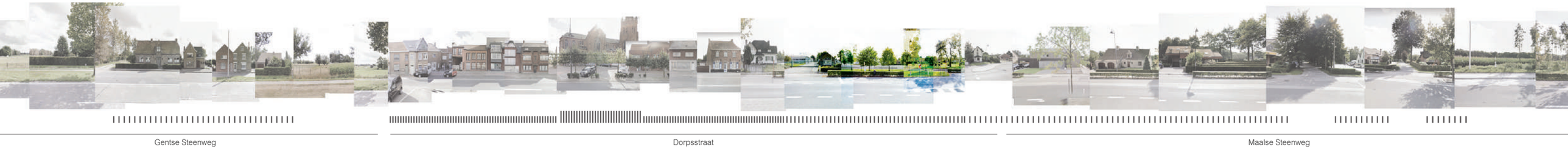

Ritme van bebouwing en open landschappen langsheen de Gentse Steenweg - Dorpsstraat - Maalse Steenweg

De nabije omgeving van de site wordt gestructureerd door 3 historische oost-westverbindingen:
1- Het oude spoorwegpad dat naar Brugge leidt, en dat zich landschappelijk manifesteert door aaneengeschakelde bomenrijen.
2- De dorpsstraat als verbinding tussen Maldegem en Brugge (ook wel de voormalige Antwerpse Heirweg) die af en toe aantakt of doorsteekt op het meer statische drevenlandschap.
3- De vallei van de Dorpsbeek, gekenmerkt door weidse graslandschappen.
Als het ware vervlochten tussen deze drie structuren, verzamelt de kazerne invloeden van de uiteenlopende landschapsstructuren, die de horizontale (oost/west) structurering voortzetten. Bovendien haalt de site kwaliteiten uit noordelijke bosrand - het gezicht van de kazerne aan de Dorpsstraat -, uit de centrale historische bomendreef en uit het zuidelijke graslandschap dat aantakt op het agrarisch landschap. Deze 3 elementen vormen dan ook de landschappelijke basis waarmee de site gestructureerd wordt en zich inschrijft in de grotere omgeving.

De Dorpsstraat, die Maldegem met Brugge verbindt, vormt de hoofdader van Sijsele en toont ook de bebouwde diversiteit die Sijsele rijk is: verkavelingen en open velden wisselen elkaar af; in de kern worden deze verdicht naar rijwoningen, gevolgd door een aantal specifieke programma's zoals gemeentehuis en kerk. Het profiel van de Dorpsstraat verandert nauwelijks, al is zijn naamgeving kenmerkend: van steenweg naar straat in de kern naar steenweg in het verlengde.
Het DNA van Sijsele wordt samengevat in de Dorpsstraat: het is de ruggengraat waar een reeks aparte enclaves op aantakken en vanwaaruit ze vaak als enige toegang ontsloten worden.
Voorbeelden hiervan zijn: Ryckevelde bos, Sijsele veld (=verkaveling), kerk en begraafplaats, markt met kermis, schoolsites, scoutssite, de Sanapolis,...
De kazernesite is hier nu ook onderdeel van, hoewel ze als voormalige bloemenkwekerij in eerste instantie een site was die zich over de N9 heen ontwikkelde: als een paperclip rond de Dorpsstraat in plaats van een aangetakte enclave.
Doel is om de site op diverse manieren aan te kondigen: via een padennetwerk voor voetgangers en fietsers, maar ook via de historische kazernepoort (met landschapsparking) voor gemotoriseerd verkeer. Dit dubbel gezicht zorgt voor een duidelijke addresseerbaarheid op grote schaal.
Het ontwikkelingsconcept tracht ook buiten deze notie van enclaves te treden en opnieuw een multifunctionele site te creëren. Het slagen van de ontwikkeling van de kazerne hangt sterk samen met het maximaal aanspreken van een gemengd programma. Diversiteit lijkt het sleutelwoord voor de kazerne van morgen.

Sijsele - structurerende oost-west landschapsstructuren

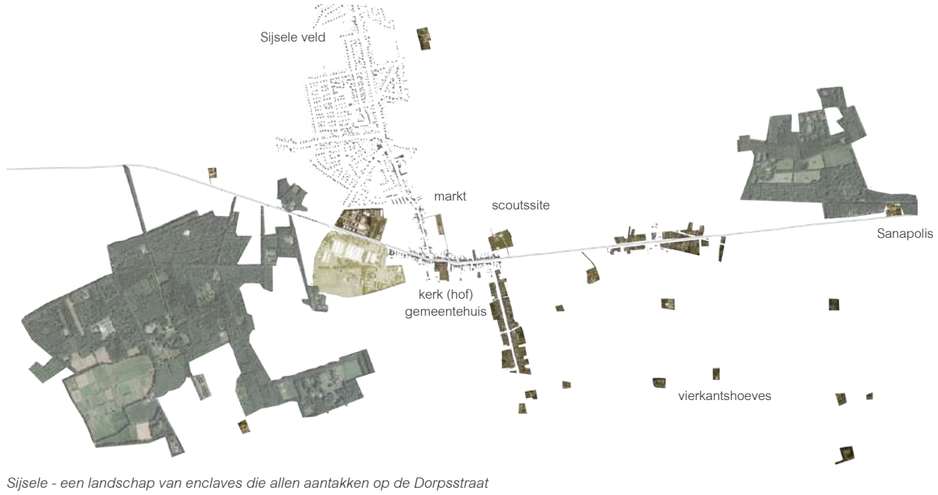

Sijsele - een landschap van enclaves die allen aantakken op de Dorpsstraat

KRIJTLIJNEN VOOR HET ONTWIKKELINGSCONCEPT

De krijtlijnen voor het landschap - 3 parallelle structure die de toekomstige ontwikkelingen mee vormgeven

Landschap

De centrale dreef wordt terug ingericht als een ruggengraat voor de site. Op deze manier wordt een complementariteit nagestreefd tussen de dreef en de Dorpsstraat. De kazerne wordt opnieuw van binnenuit gedacht waardoor er een volledig nieuwe perceptie onstaat.

Door het uitvergroten van de 3-delige landschapsstructuur, wordt een duidelijk beeld gecreëerd voor de open ruimte van de kazerne. De landschapsstroken (sterk bebost aan de Dorpsstraat; halfopen recreatief landschap met bomendreef centraal; graslandschap in het zuiden) bevestigen de specificiteiten van de context en treden in dialoog met de bebouwde zones tussenin. Tegelijk zijn ze onderling erg verschillend en bepalen ze dus het beeld van een deel van de site.

Het landschap speelt een cruciale rol in de façade van de Dorpsstraat. Het is daarom van groot belang dat het bos de militaire ritmiek in de verf zet. Van noord naar zuid, wordt het landschap opengetrokken en verglijdt zo tot in de omliggende velden en akkers.

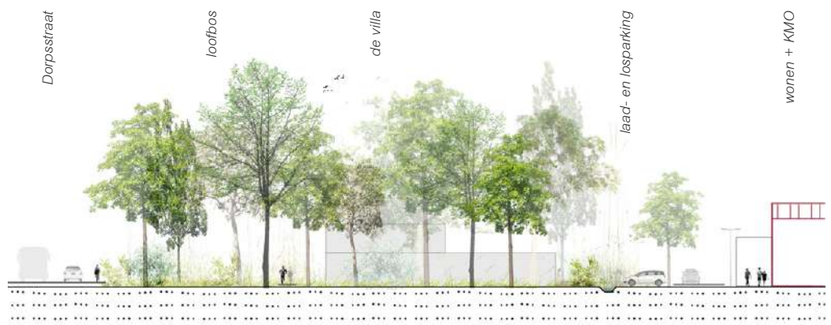

Bosstrook - een dicht en intens landschap langs de Dorpsstraat

Bebouwing

Als krijtlijnen voor de bebouwing van de kazernesite wordt er vooreerst gezocht naar een maximale mix van functies, om zo een opdeling in monofunctionele zones op de site tegen te gaan. Elk van de clusters zal daarom zowel woon- als werkfuncties en publieke functies kunnen combineren.

Daarenboven wordt er uitgegaan van het hergebruik van de bestaande enveloppes (mits uitbreidingen in de hoogte en/of breedte), waardoor de nieuw te bouwen volumes geminimaliseerd worden. Dit principe vermijdt nieuwe onnodige verharding op het terrein.

Tenslotte wordt er bij het uitwerken van de typologieën sterk rekening gehouden met het militaire ritme en de iconische waarde van de kazernegebouwen.

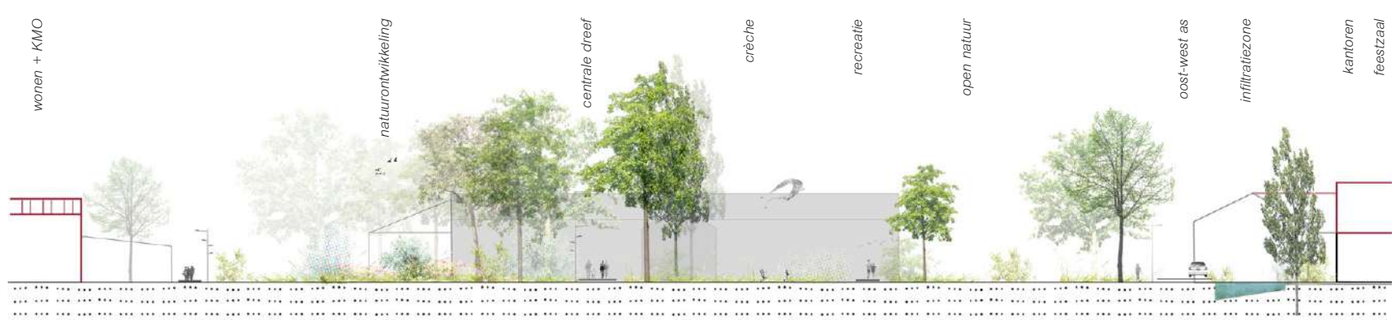

Halfopen natuur en recreatie - een actief landschap in het hart van de site

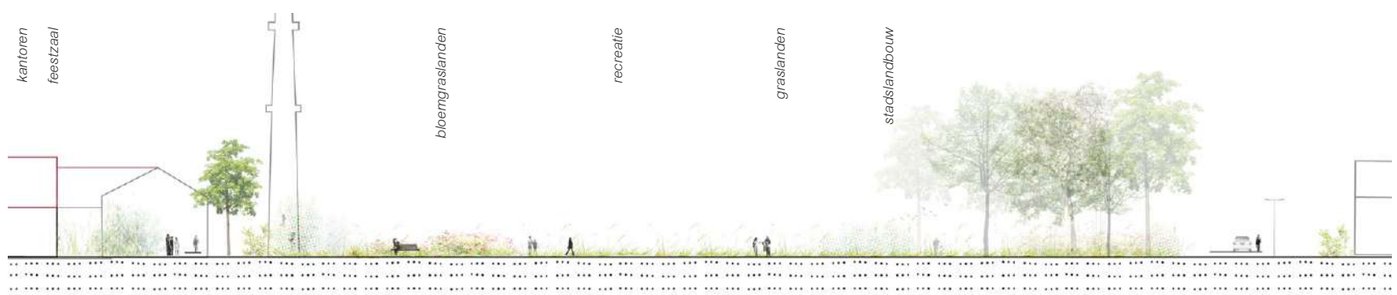

Open graslandschappen - een strook met toegankelijke ruimtes voor natuur en stadslandbouw

TYPOLOGISCHE EXPLORATIES

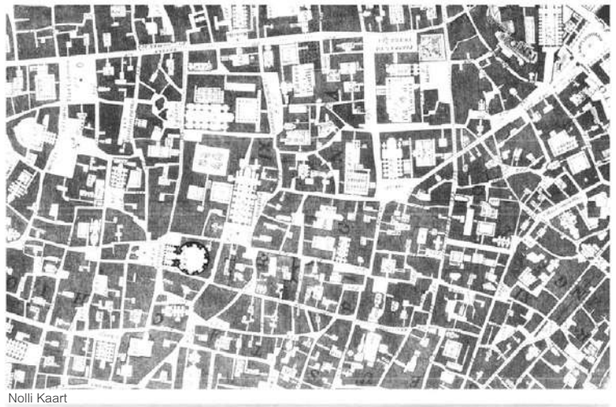

Nolli Kaart

Unter Den Linden - Mengvorm tussen wonen en shoppen - Schinkel 1832

Een uiteenzetting over de potenties van een nieuw stukje Sijsele wordt relevant wanneer we de context beachten waarin deze ambitie zich afspeelt. In Vlaanderen gebeurden recent op universitair en beleidsniveau verscheidene studies die de betekenis van economie in de stad onderzochten, om een mogelijke woon- en werkcultuur te kunnen herdenken en de mogelijkheden voor een stad bloot te kunnen leggen. Voor deze opgave liggen de kaarten echter nog specifieker en misschien nog wel kansvoller! w

Waar bij deze studies gesproken wordt van `Places for economy in the city` zouden we hier van een omgekeerd model kunnen spreken `Changing spaces into places in a possible economy`.

Er is nood aan innovatie, nieuwe woonvormen en andere oplossingsscenario`s. Dat toont zowel het woonmodel van de Vlaamse gemeente, als de ambitie formulering van deze wedstrijdopgave. Om dynamiek en een itensiteit te genereren moet een stedenbouwkundige benadering hier bewust anders worden gedacht. De grote territorial schaal staat op gelijke hoogte met de persoonlijke ruimte van de bestaande structuren, en van daaruit onstaan geheel nieuwe visies die naar een matuur en uitdagend ontwikkelingsplan kunnen leiden.

Dat model vraagt niet alleen een fijngevoelige analyse van Sijsele en zijn ruimere omgeving, zijn demografie en zijn geschiedenis, maar vooral zijn potentie. De mogelijkheid tot combineren is uniek en als onderzoekers nemen we voor om van daaruit een genuanceerder en veelzijdiger plan te kunnen voorleggen.

We onderzoeken bestaande types gaande van theaters, markthallen, opslagruimten, bibliotheken, winkels, creatieve werkruimtes, sociale woningen, wonen voor ouderen, grondgebonden wonen, wonen in bijzondere vormen van collectivitet. Elementen die in onze moderne samenleving vaak te veel gescheiden worden benaderd worden hier naast elkaar gelegd. Verschillende schalen en programma`s werden bestudeerd en de potentie ingeschat van hun co-existentie of zelfs co-afhankelijkheid! De plannen op deze en volgende pagina vertegenwoordigen oertypes van verscheidene functies. De grotere plannen rechts naast deze tekst verbeelden exemplarische voorbeelden van mengvormen. Figuren die in de geschiedenis zijn bedacht, onderschat en weer worden opgenomen.

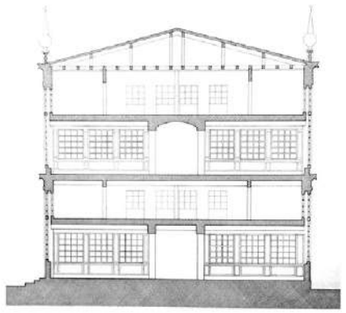

Unter Den Linden - Mengvorm tussen wonen en shoppen - Schinkel 1832

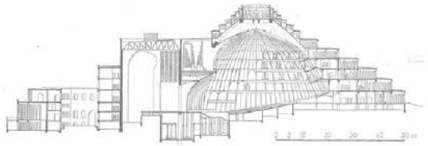

Hans Poelzig - Festspielhaus Wenen

Ponte Vecchio - Firenze

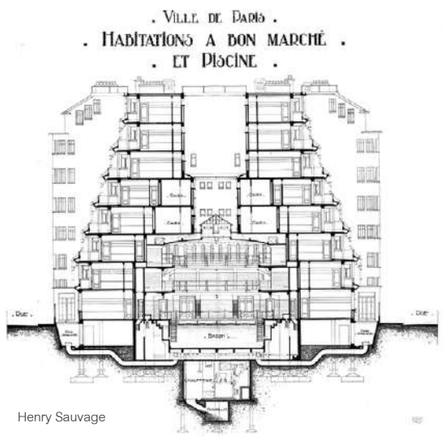

Henry Sauvage

Voorbeelden van hybride types

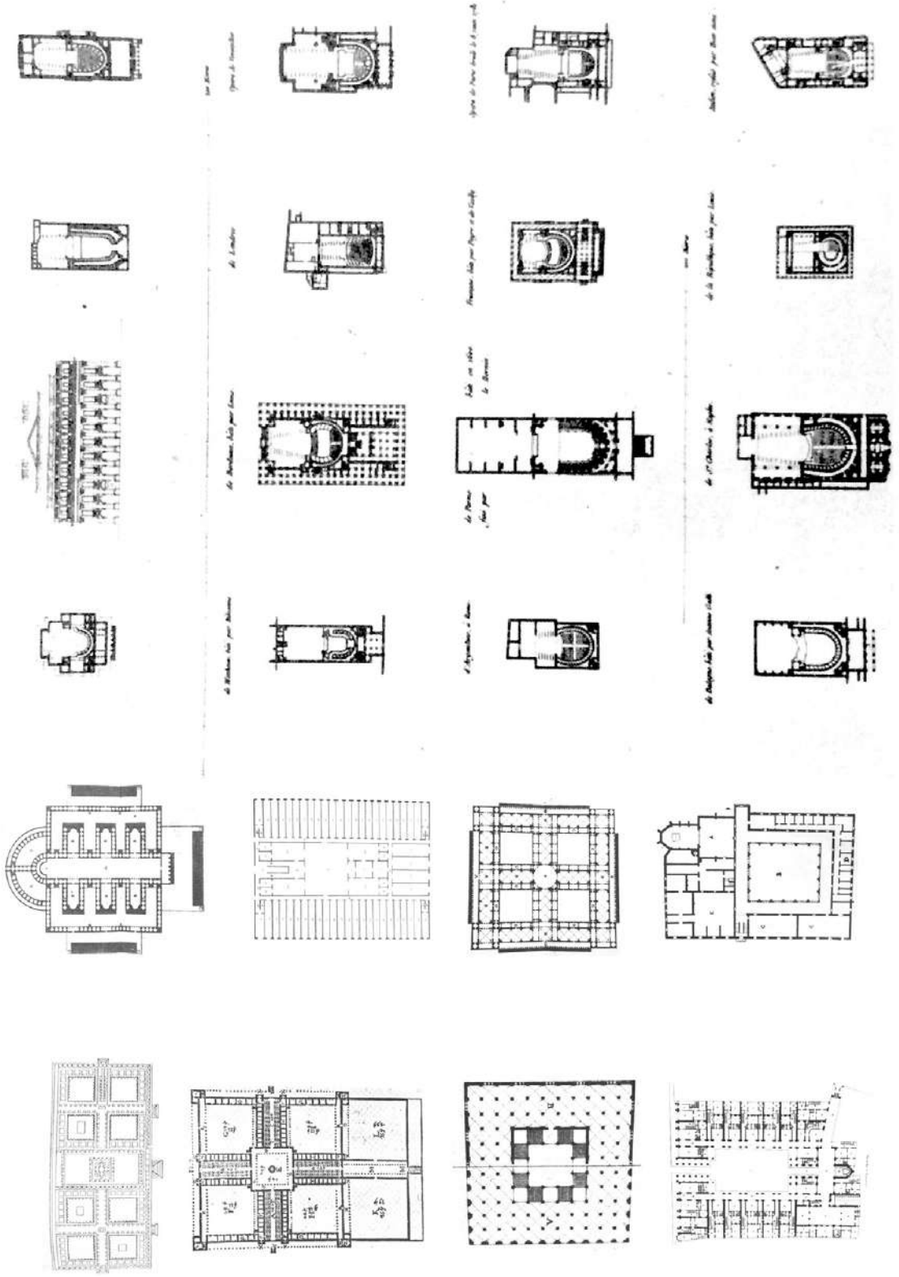

Voorbeelden van oertypes

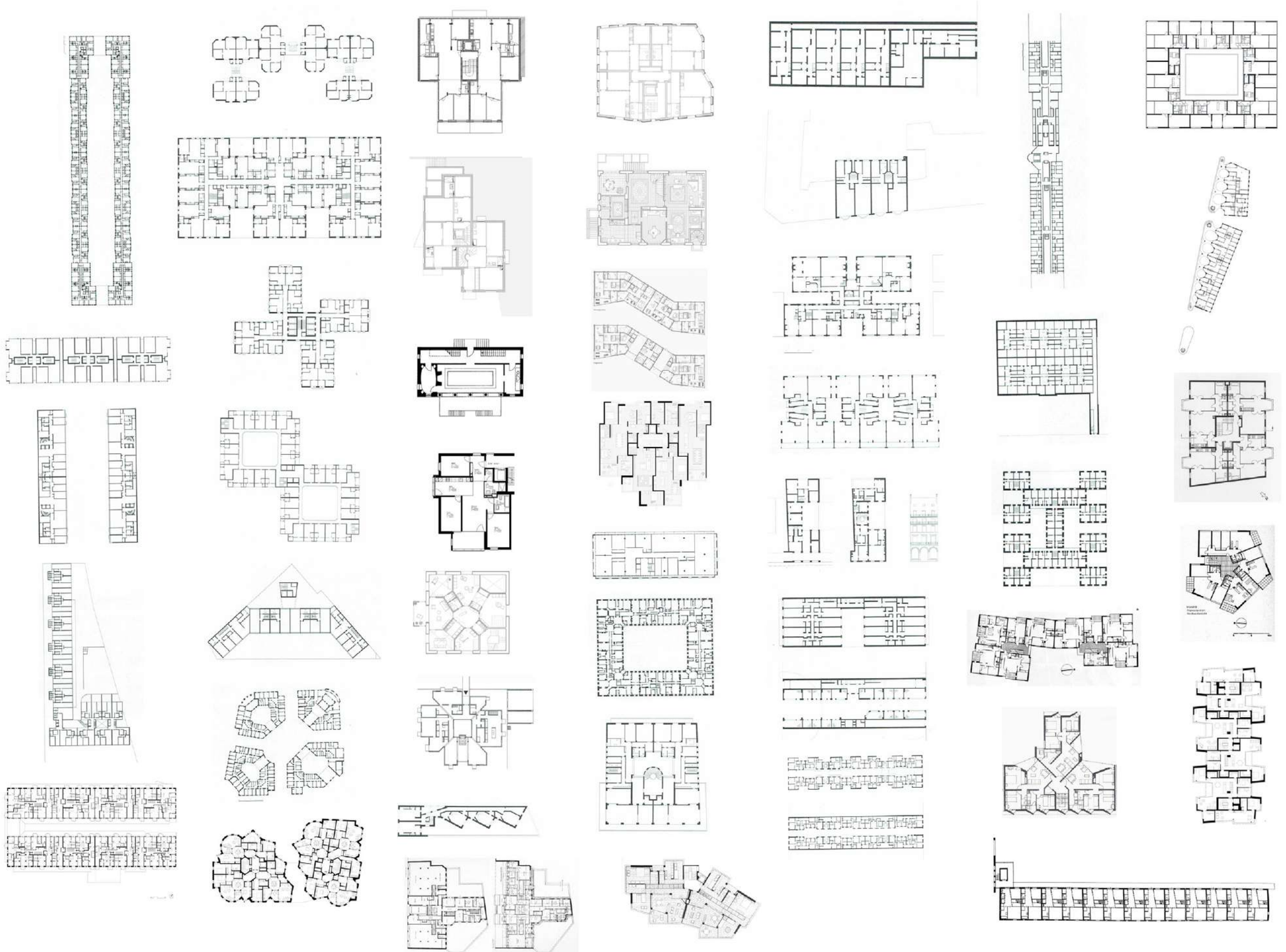

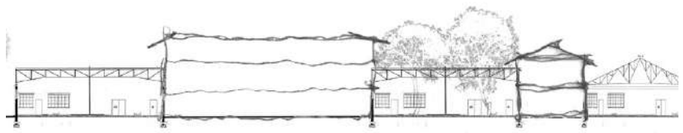

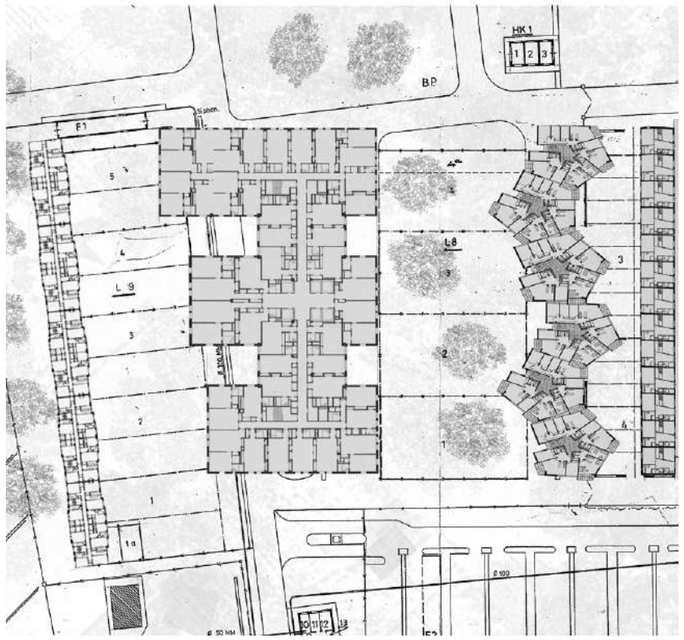

Vanuit deze stellingname tonen de volgende pagina`s een eerste onderzoek en verbeelding van potenties, vanuit een analyse van de plek en een inhoudelijk autonome studie over het type.

De oude halstructuren zijn technisch niet erg kwalitatief meer en hebben niet de capaciteit om nieuwe infrastructuren te dragen. Echter, ze kunnen wel een ruineuze charmante ruimte vormen waar collectiviteit een plaats kan krijgen. Tussen de structuren kan bijvoorbeeld gevuld worden. De footprint is erg diep, kan waar nodig zoals op het masterplan aangeduid doorgangsruimte houden voor wagens, maar een belangrijk element van deze compositie is de inventiviteit van de types die worden gecombineerd. Zij zijn als het ware nieuw dna dat in de bestaande substantie wordt geimplementeerd. Zoals op het Nolli plan uit ruime waar kerkruimtes ook als buitenruimtes werden aangeduid, zo onstaat op de site een ander begrip van openbare ruimte. Werelden van grijswaarden volgen elkaar op en creeëren een boeiend klimaat.

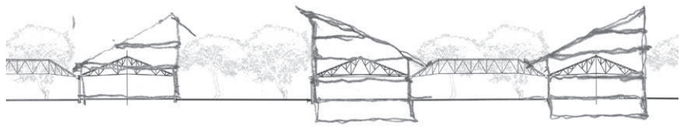

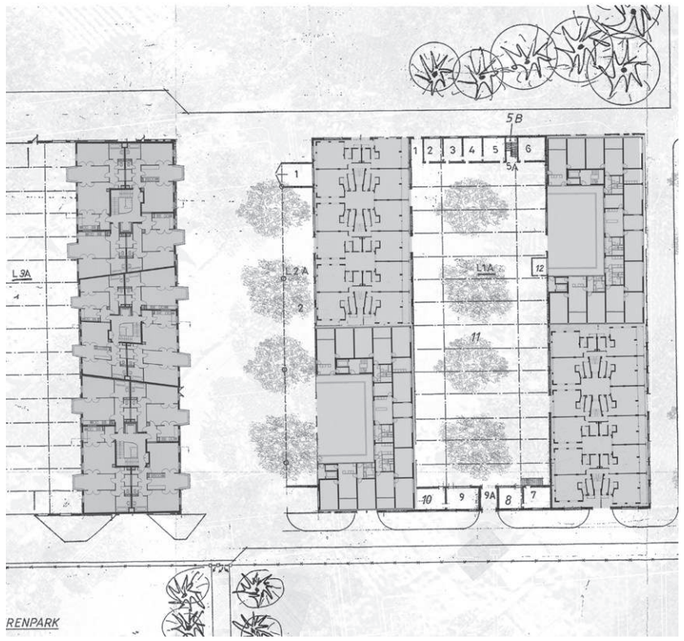

Met de hallen is veel mogelijk. Het plan toont een strookgewijze interpretatie. De oude subsantie echter schept een fijngevoelige differentiatie tussen het statuut van de tussenruimtes. Wonen en werken kan gecombineerd worden. Er kunnen kleine winkels aan de straatzijde liggen, maar toch kan er ook gewoond worden. Opslagruimtes kunnen zich tussen de structuren bevinden. Er kan vergroend worden. Oud en jong komt hier samen.

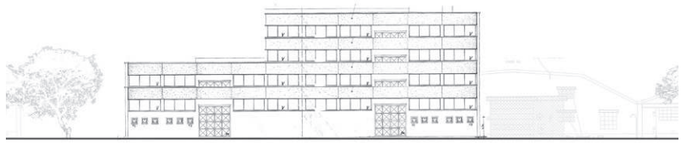

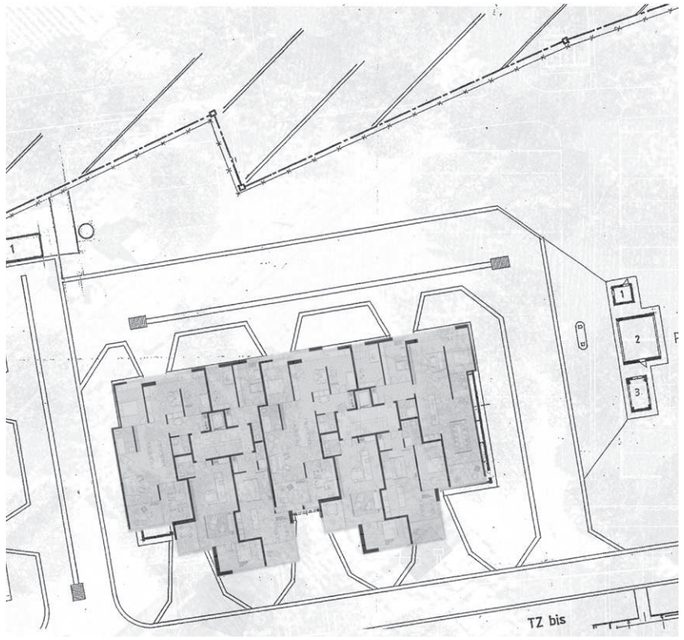

De site laat ook toe om typische stedelijke woonvormen te introduceren en te interpreteren, en eigenheid toe te kennen, die door de openheid naar het landschap des te meer woonkwaliteit genereren.

Densifiëren vertaalt zich hier in het inventief stapelen en schakelen van functies.

Het plan toont een enorm inventieve interpretatie om met de oude schaal van het gebouw om te gaan. Er zou per laag kunnen gewoond en afwisselend gwerkt kunnen worden. De maat van het gebouw laat ook andere functies toe. Hoe liggen ze verschrankt en verankerd? Een diepgaande uiteenzetting is aan de orde om de potentie hiervan te categoriseren!

Dergelijke woon- en werktypes introduceren immers een nieuw dorpstedelijk karakter in een eerder kleinschalig bebouwd dorpsweefsel. Tegelijkertijd ontstaan er nieuwe vormen van collectiviteit doordat de sterke visuele relatie met het achterliggende open landschap gemeengoed wordt. Een stedelijke typologie heeft met andere worden de potentie om de landelijke dorpsbeleving te versterken.

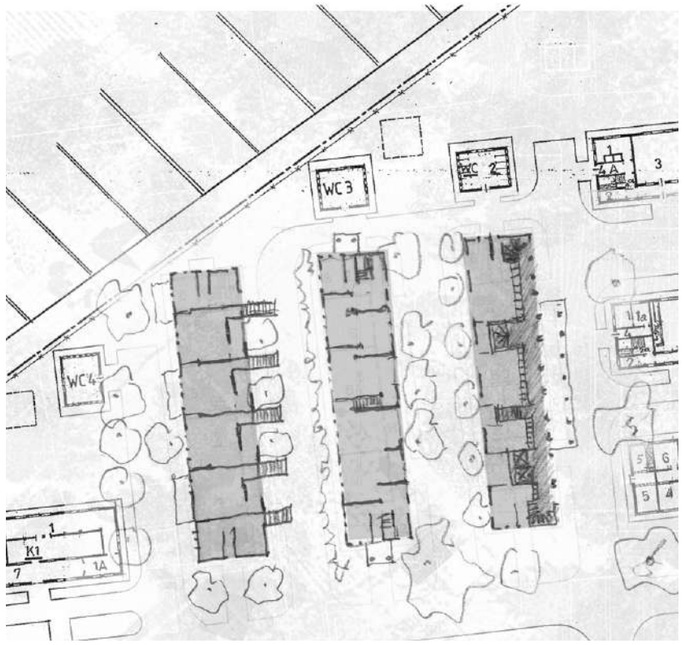

De gebouwen die de voormalige militaire slaapzalen huisvestten spreken op een andere manier tot de verbeelding. Niet zozeer in de veelheid aan mogelijkheden, maar in de vertrouwd aanvoelende typologie ligt hun grootste potentie.
Toch bieden ze vanuit een meer radicale thematische injectie ook radicalere vormen van voorstelling. Wat als de tussenruimten worden bebouwd? Waar zijn dan de buitenruimtes? Kan er worden opgehoogd of worden verdicht?

Het lijken wel overmaatse bakstenen huizen in een weidelandschap, geordend volgens een streng grid, maar toch vrijlijk ingepland. Het samenspel van schalen bakent een plek af met een specifiek karakter: wijds en toch besloten.

Het invullen van programma vraagt hier om zorgvuldigheid, om zo de bestaande kwaliteiten te versterken en niet zozeer om een nieuwe identiteit. De plannen tonen mogelijkheden tussen wonen en werken, creatieve beroepen, maar ook en vooral verscheidenheid aan woonvormen. Kan een ruimtelijkheid worden gemaakt die op zich zowel wonen als werken kan zijn? Wat is de verschijning aan de buitenzijde? Hoe adresseren zij de publieke ruimte?

Het densifiëren en injecteren met kleinschalige economische activiteiten (ateliers, kantoortjes...) kan hier aanleiding geven tot kwalitatief leven met stedelijke frivoliteit, in een uitvergrootte landelijke context. Het zijn deze nieuwe vormen van wonen en werken die een spannende architectuur kunnen opleveren die zich zonder schroom laat kneden naar typologiën met een vertrouwde ondertoon.

TYPOLOGISCHE EXPLORATIES: VARIATIE 1

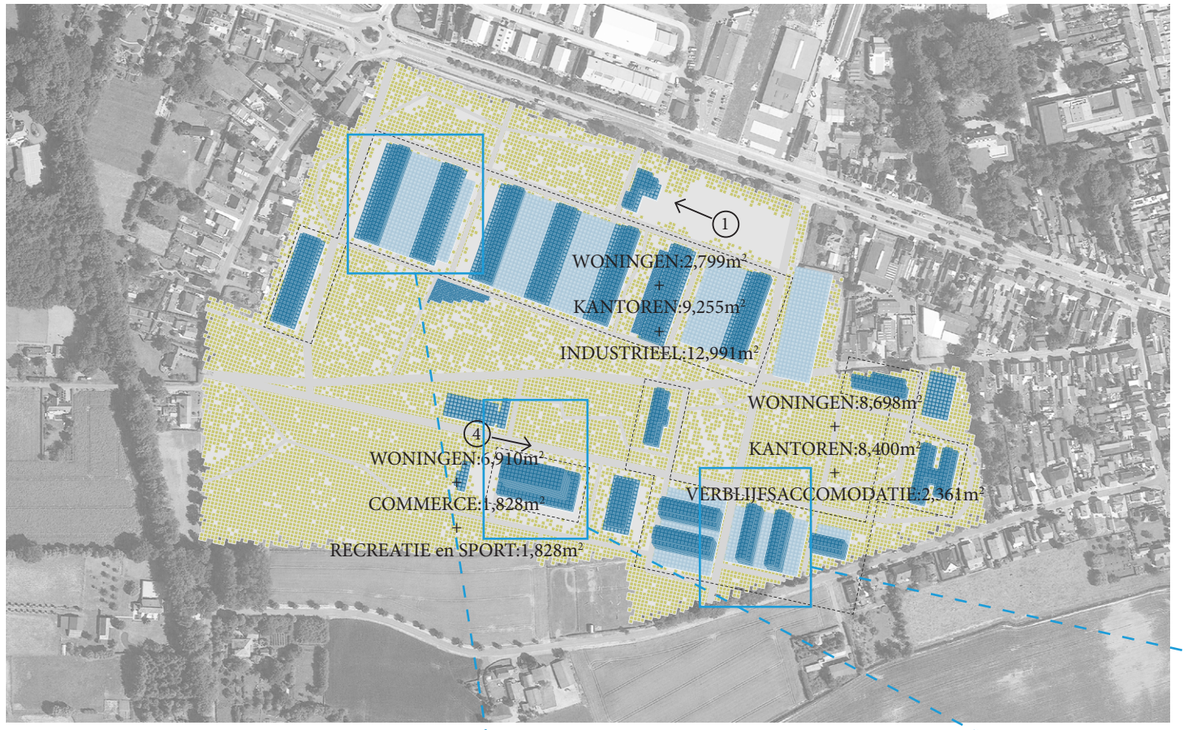

Perceeloppervlakte:	206,920m²
Bebouwde oppervlakte:	39,609m²
Bebouwingsgraad:	19.14%
Totale vloeroppervlakte:	59,375m²
Verhouding vloer/perceel:	28.69%

Oppervlakte per programma

WONINGEN:	18,408m² (31.00%)
COMMERCIEEL:	2,865m² (4.83%)
KANTOREN:	19,482m² (32.81%)
VERBLIJFSACCOMODATIE:	2,361m² (3.98%)
OPENBAAR:	1,508m² (2.54%)
RECREATIE en SPORT:	909m² (1.53%)
INDUSTRIEEL:	13,842m² (23.31%)
TOTAAL:	59,375m² (100.00%)

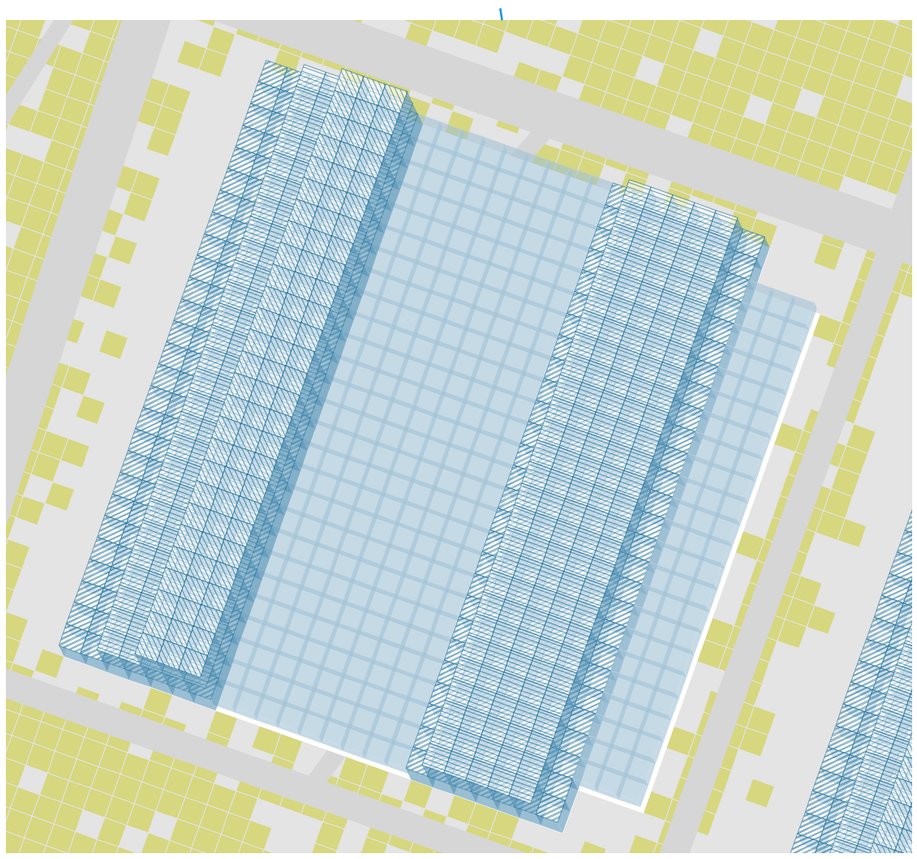

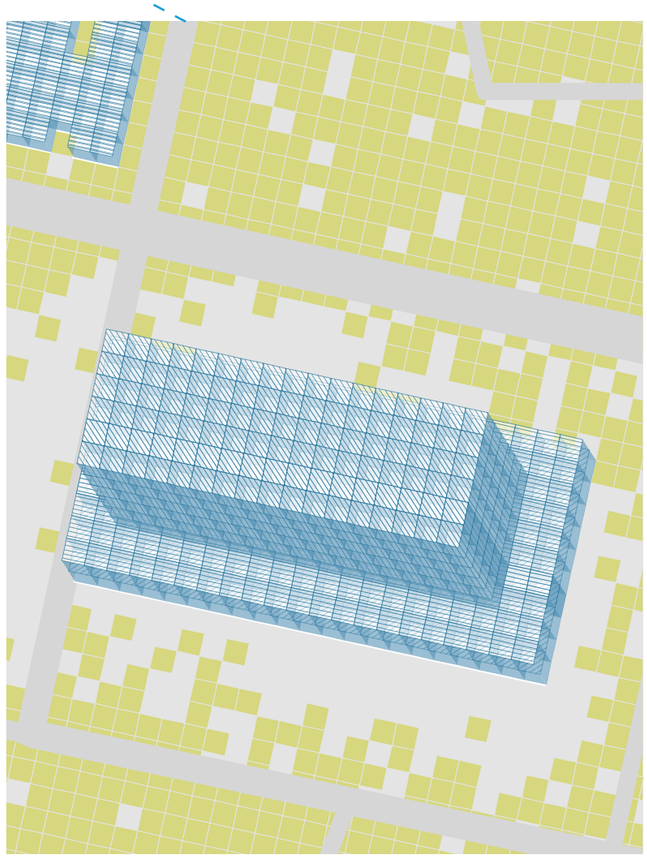

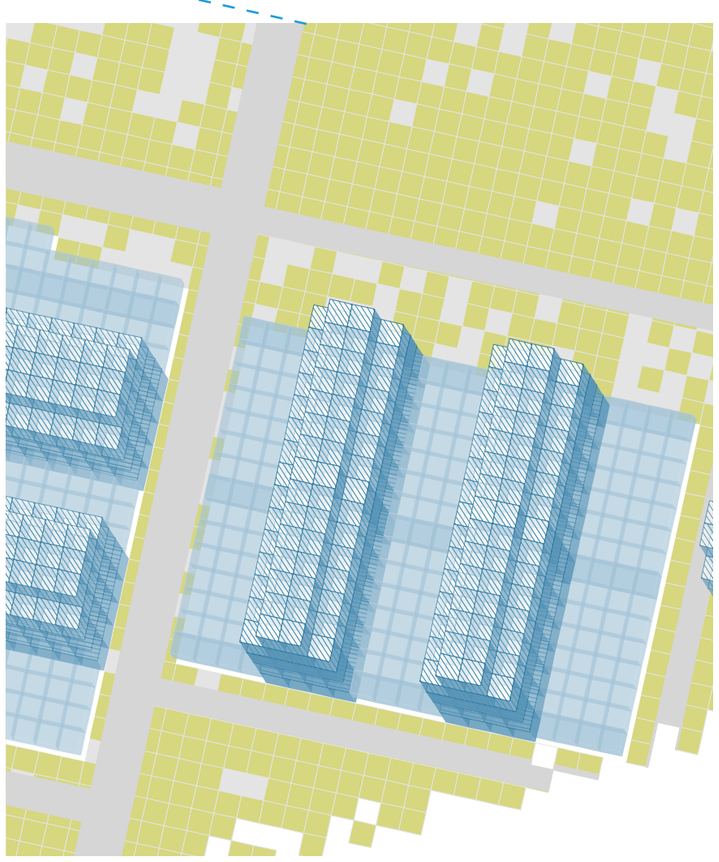

TYPOLOGISCHE EXPLORATIES: VARIATIE 2

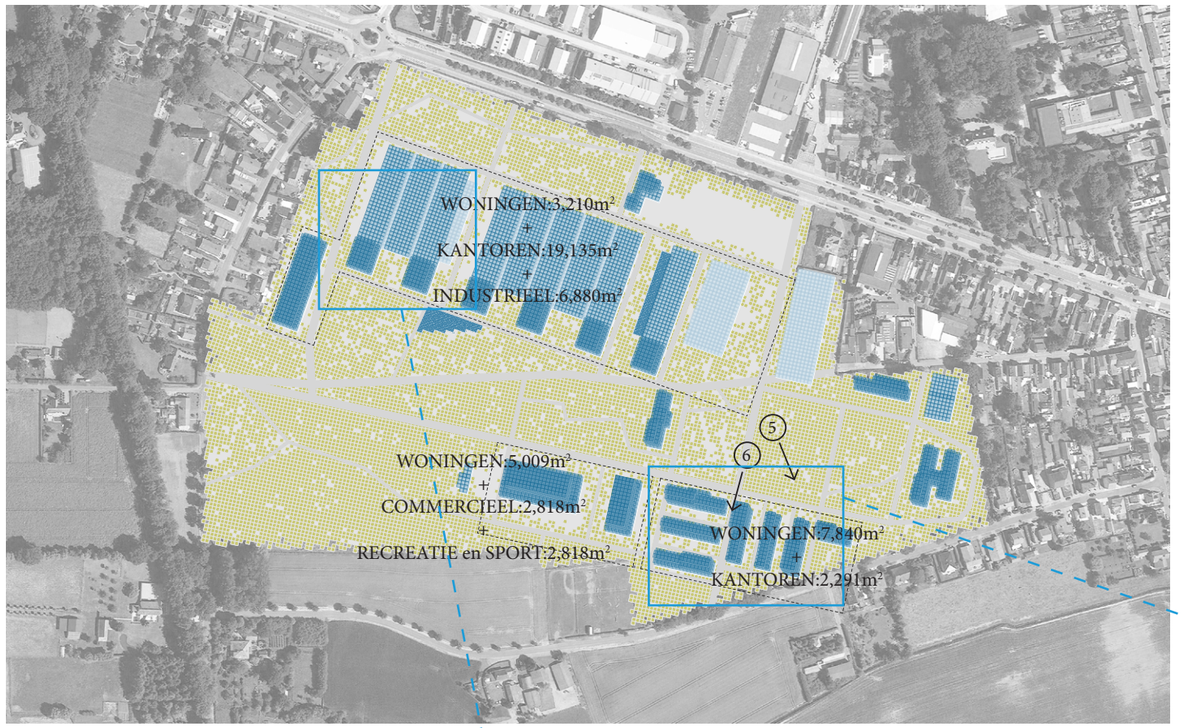

Perceeloppervlakte:	206,920m²
Bebouwde oppervlakte:	37,575m²
Bebouwingsgraad:	18.16%
Totale vloeroppervlakte:	58,444m²
Verhouding vloer/perceel:	28.24%

Oppervlakte per programma

WONINGEN:	16,059m² (27.48%)
COMMERCIEEL:	3,855m² (6.60%)
KANTOREN:	21,426m² (36.66%)
VERBLIJFSACCOMODATIE:	1,968m² (3.37%)
OPENBAAR:	4,587m² (7.85%)
RECREATIE en SPORT:	2,818m² (4.82%)
INDUSTRIEEL:	7,731m² (13.23%)
TOTAAL:	58,444m² (100.00%)

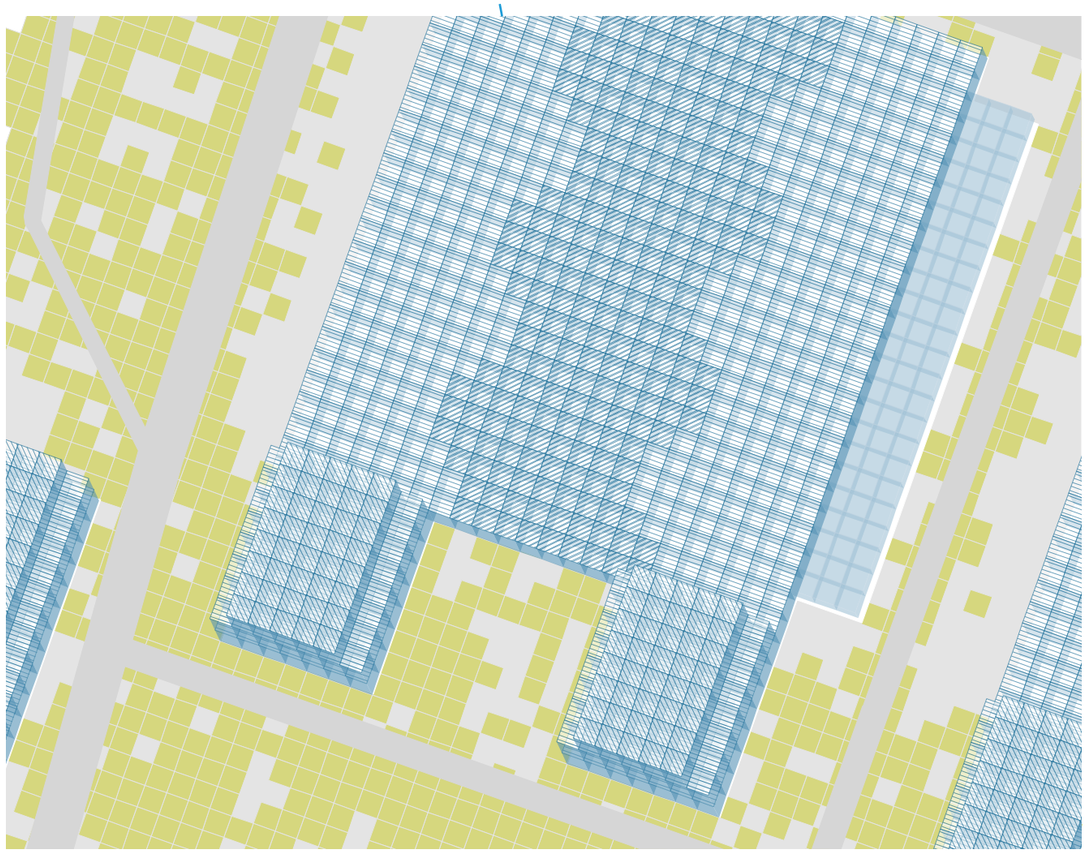

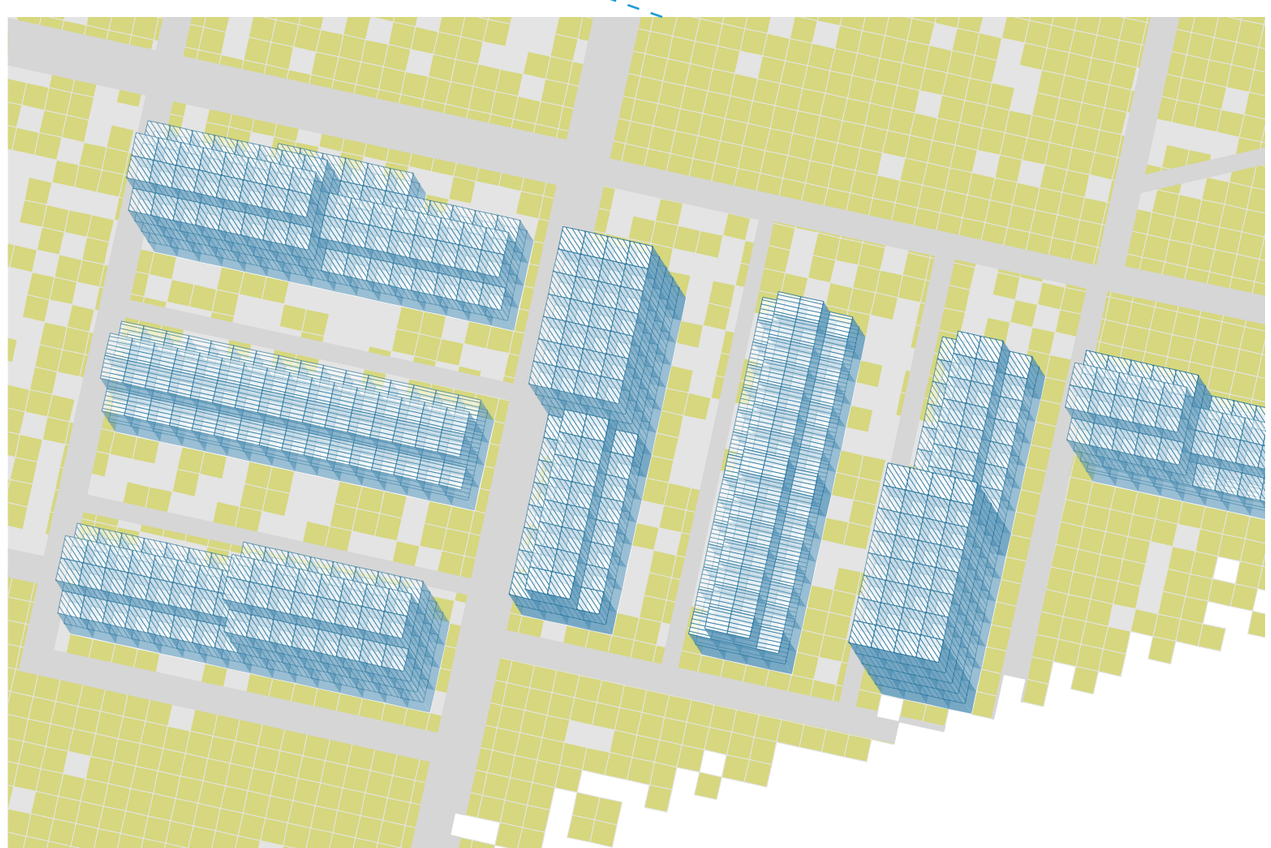

TYPOLOGISCHE EXPLORATIES: VARIATIE 3

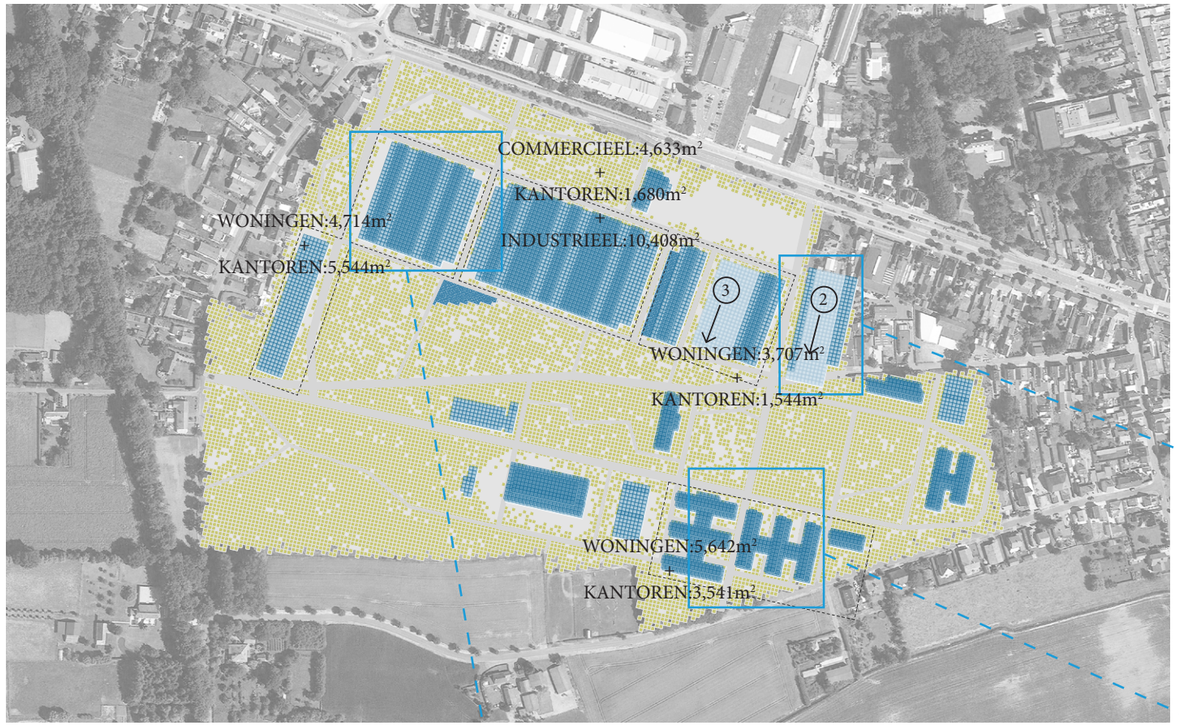

Perceeloppervlakte:	206,920m²
Bebouwde oppervlakte:	40,248m²
Bebouwingsgraad:	19.45%
Totale vloeroppervlakte:	58,692m²
Verhouding vloer/perceel:	28.36%

Oppervlakte per programma

WONINGEN:	15,965m² (27.20%)
COMMERCIEEL:	9,721m² (16.56%)
KANTOREN:	15,636m² (26.64%)
VERBLIJFSACCOMODATIE:	1,621m² (2.76%)
OPENBAAR:	2,873m² (4.90%)
RECREATIE en SPORT:	1,899m² (3.24%)
INDUSTRIEEL:	10,977m² (18.70%)
TOTAAL:	58,692m² (100.00%)

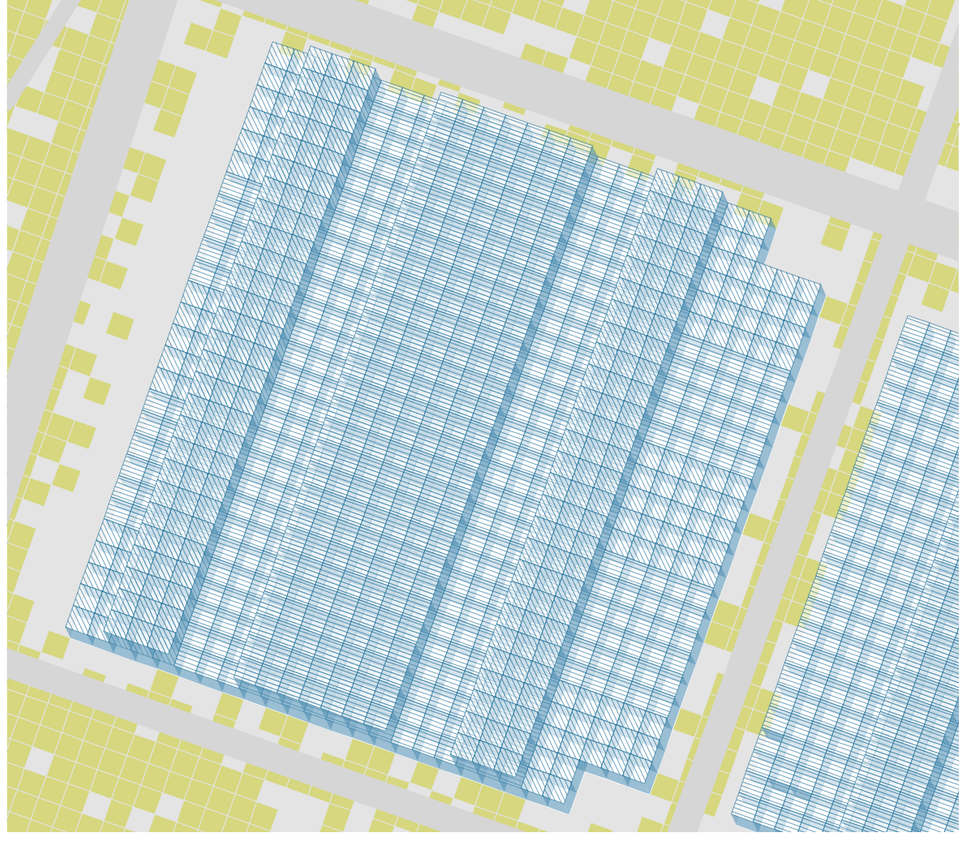

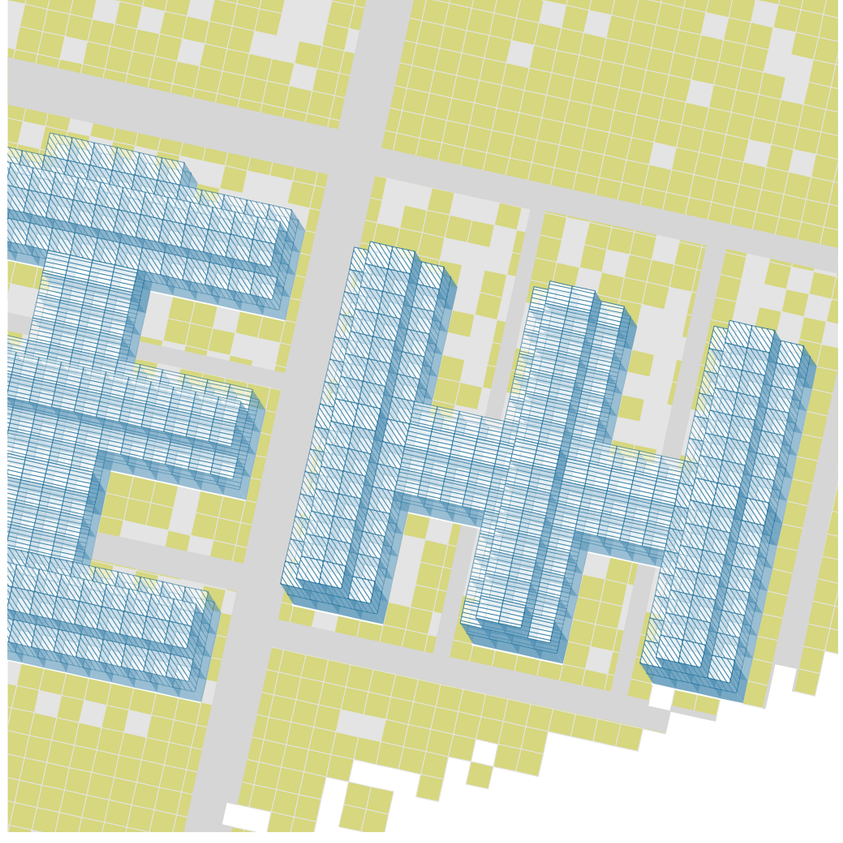

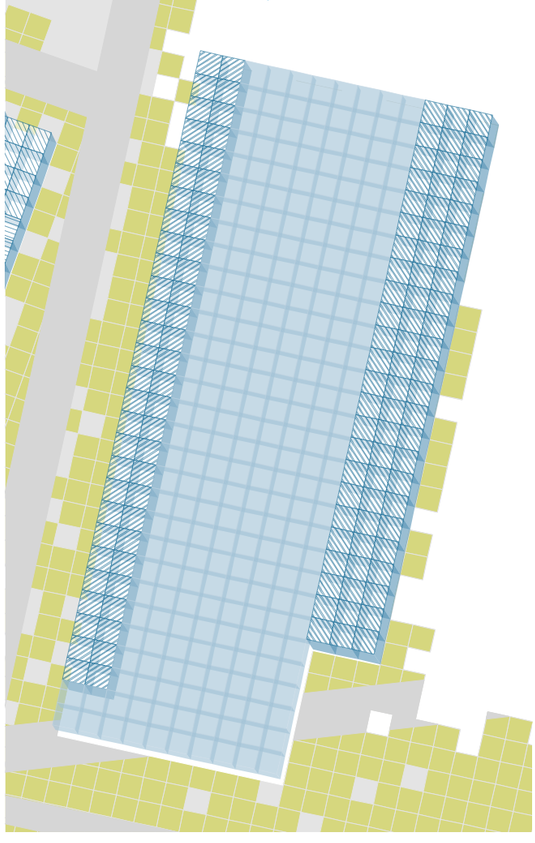

EEN ONTWIKKELINGSSCENARIO VOOR DE KAZERNE

In deze fase is gekozen om vanuit de 3 variaties (zie boven) een synthese te tonen. Deze synthese illustreert de rijkdom aan mogelijkheden die uit de typologische exploraties voortgekomen zijn. Het is een mogelijk, maar niet uniek voorstel.

DE KAZERNE IN HET LANDSCHAPPELIJK KADER

1

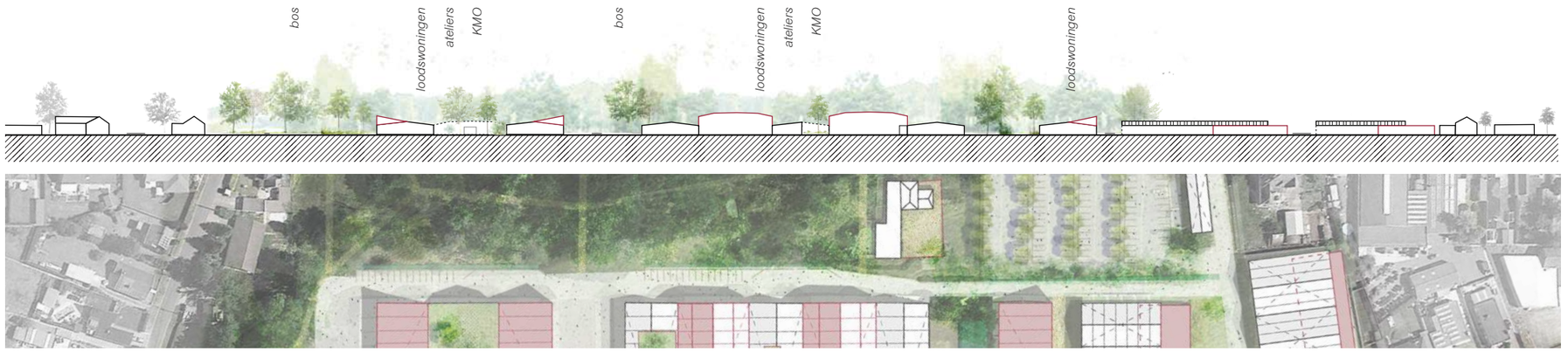

In het noorden bestaat er een nauwe relatie tussen het verdichte bos en de vernieuwde bebouwing.

2

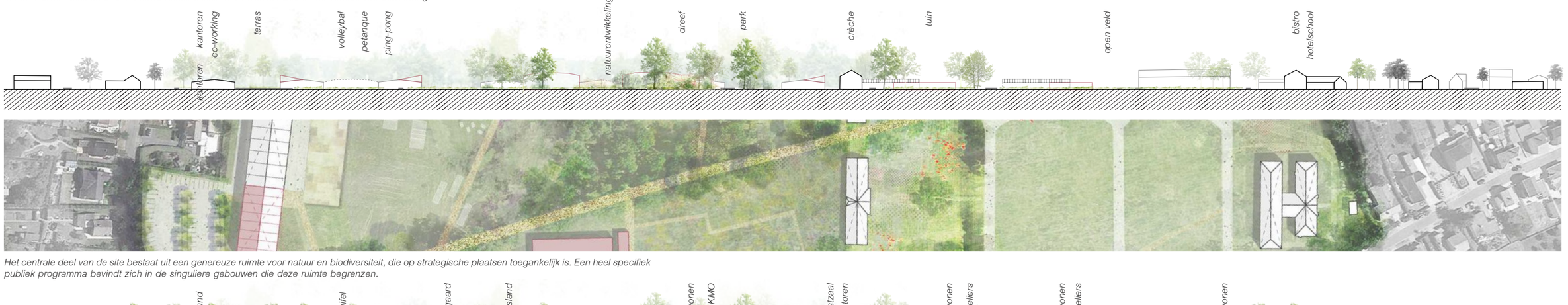

Het centrale deel van de site bestaat uit een genereuze ruimte voor natuur en biodiversiteit, die op strategische plaatsen toegankelijk is. Een heel specifiek publiek programma bevindt zich in de singuliere gebouwen die deze ruimte begrenzen.

3

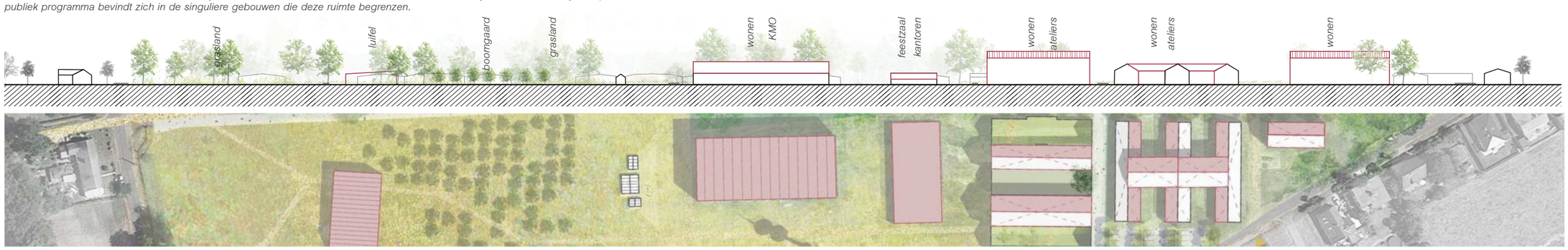

De zone die het dichtst bij de omliggende landbouwgronden gelegen is, wordt ingericht met open graslanden, die een cluster aan gebouwen in de hoek van de site ontsluit. Enkele gebouwstructuren worden ingericht met semi-publieke buitenruimtes.

4

Het dwarsprofiel van de site toont een evenwicht en dialoog tussen de stroken voor natuur en de verschillende gebouwconcentraties.

PROGRAMMA & BEWONERS AAN ZET

Vanuit de typologische exploraties is de breedheid van mogelijkheden al aangetoond. Onderstaad plan is dan ook een eerste programmaronde die de site zinvol structureert.
Zoals bij de krijtlijnen reeds aangehaald laat de schaal van het militaire erfgoed de mogelijkheid na om niet alleen gespreid over de gehele site divers te werken, maar ook een diverse mix van programma's binnen de gebouwen zelf te voorzien. Dat laatste garandeert dat de site op elk ogenblik van genoeg activiteiten is voorzien.
Onderstaand plan is gebaseerd op de lijst van geinteresseerden, die verder aangevuld is met publieke programma's enerzijds, en programma's die Damme en Brugge kunnen ondersteunen anderzijds. Door het proces heen zal duidelijk worden welke partners en Ambassadeurs zich mee achter de ontwikkeling van de kazerne willen scharen, en welke programma's de site specifieker mee vorm kunnen geven.
Door het slim schakelen is het in dat geval ook mogelijk om circulair in te pluggen onder de slogan " afval bestaat niet". Zo zijn champignonnenboeren de beste vrienden van koffiebars, en zijn de meststoffen van de kinderboerderij erg welkom bij de tuinaannemer. Slimme allianties zullen dan ook voorrang krijgen en mee ondersteund worden.
Bovendien is de gewenste mix geen mix die zomaar ontstaat: ze gaan hand in hand met nieuwe coalities van vastgoedontwikkelaars en overheden, van verschillende private partners samen, maar evengoed van verschillende KMO's die samen een fonds oprichten. Sociale huisvesting wordt hierin gepromoot, en voor nieuwere vormen van woon/zorgen wordt hier graag plaats gemaakt

- www.peerby.com voor het delen van spullen, in samenwerking met de wisselbank op de site
- tijddelen.nl voor het wisselen van uurtjes om een lamp te maken of boodschappen te doen voor iemand die niet zo goed te been is
- ....
-

Leonoor is 8 jaar en woont in de kerkstraat [1]. Vandaag loopt ze steevast via de achtertuinen door naar de kerk [2] een ommetje op weg naar het verjaardagsfeestje van haar vriendin Lara in de dansschool [8]. Onderweg pikt ze een vriendinnetje op [3] en lopen ze nog even snel de kinderboerderij [4] binnen om ezel Jasper een worteltje te geven. Via de hotelschool [5] en de heerlijke geur van chocoladetaart lopen ze naar Lara, die samen met haar ouders aan het drukatelier woont [6]. Via de kleuterschool [7] pikken ze nog gauw Lara's zusje op alvorens de dansles te beginnen [8].

Op donderdagochtend wordt het nieuwe hout per vrachtwagen geleverd [1] in het woon/werk-atelier van Jan [2], kleine aannemer en schrijnwerker van beroep. Hij werkt er met 5 man. In de namiddag loopt Jan even binnen bij de zijn collega Herbert, een net iets grotere aannemer die in de aanpalende loods zijn grote werkplaats [3] heeft en in het woontorentje in het zuiden woont. Jan en Herbert besluiten daarop hun samenwerkingen door te nemen, en zetten zich daarvoor in de co-working space [4], om met een biertje op het terras af te sluiten [5].

Het is zomervakantie en Jose, een kwieke 75-er wordt afgezet in het woonzorgcentrum [1] door haar zoon. Vanop de parking wandelt Jose tot bij haar voordeur [2], en besluit ze bij de bewoners op het overdekte terras mee een koffietje te drinken [3], waarna ze tegen 16u in de namiddag nog even een kijkje gaat nemen bij haar kleindochter die op de Kazernecamping [4] op zomerkamp is met de jeugdbeweging.

Het koppel van de VlinderLoods [1], Lisa en Steven, trouwt vandaag. Feestelijk vertrekken ze 's ochtends op hun tandem langs de prachtige bomendreef [2] naar het kasteel van Ryckevelde [3] voor de ceremonie. Naast hun huwelijk blijkt er ook een Europese top aan de gang over de toekomst van het stedenbeleid. Na de ceremonie trekt het verse echtpaar samen met alle genodigden naar het feestdak [4] om een glaasje te klinken, en van daaruit trekt de stoet naar de grote feestzaal [5] om een dansje te plaatsen. Met vermoeide beentjes besluiten Stef en Anne hun tent op te slaan in de tentenweide [6]. Klaas en Lies daarentegen profiteren van het ochtendlijke uur om nog snel even een printje te maken bij de reclamebinken [7], alvorens uitgeput van tevredenheid in het Officiershotel [8] in slaap te vallen.

OPERATIONEEL MASTERPLAN

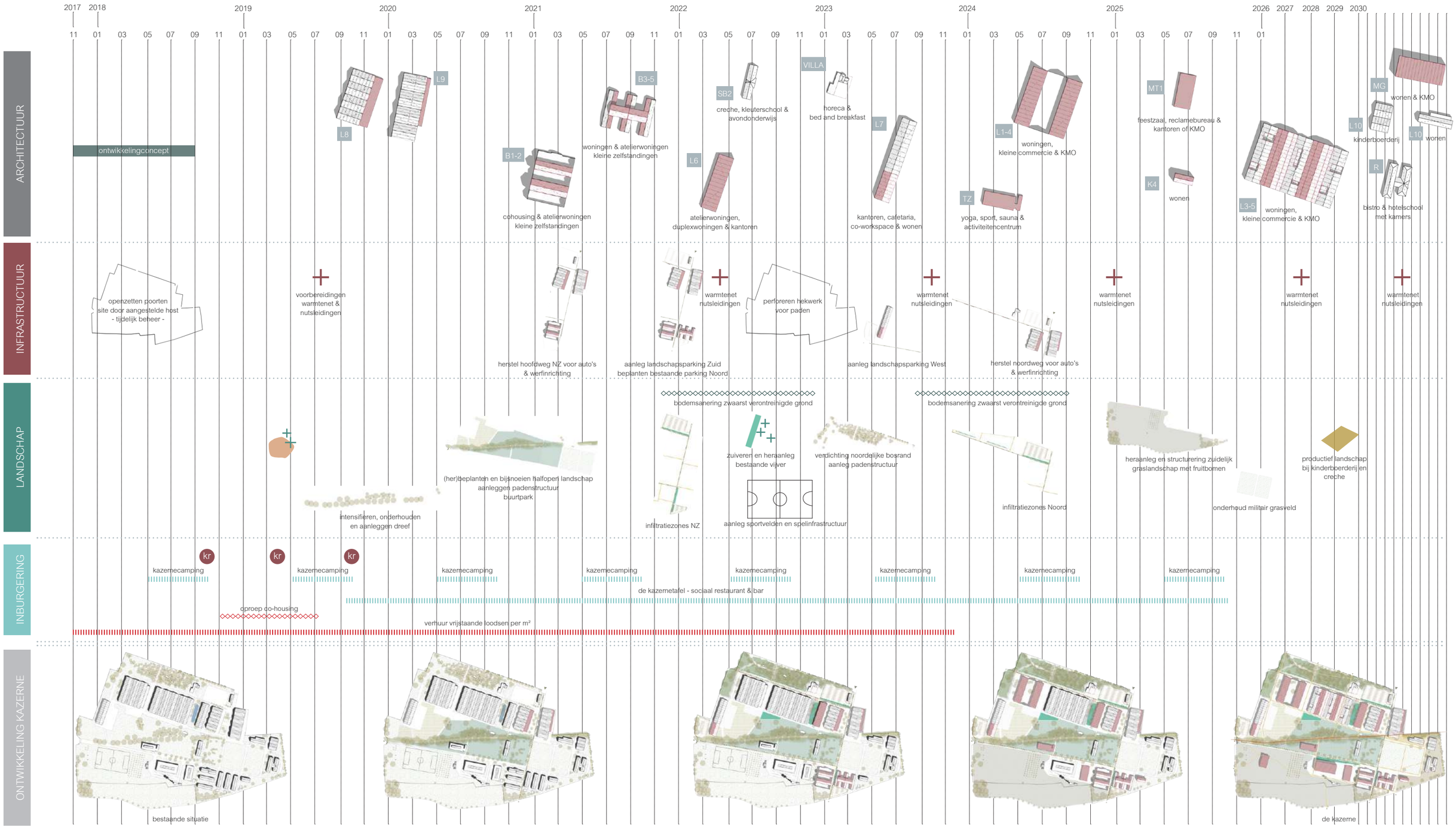

Het operationeel masterplan toont de ontwikkeling van de kazerne als een continu evolutief ruimtelijk proces. Door het tijdsaspect actief mee te nemen in het ontwerp wordt gegarandeerd dat de ontwikkeling op elk moment voldoende kwaliteiten houdt om de site te doen opleven en in te pluggen in Sijsele. Hierdoor is het ontwikkelingsproces zelf al project: een totaalplan hoeft daardoor niet noodzakelijk nagestreefd of vervolledigd worden.

Concreet begint de ontwikkeling van de kazerne met de tijdelijke activiteiten, het verhuren van de vrije loodsen per m2,... zoals voorgesteld in het participatietraject (zie volgende). Parallel hieraan worden de krijtlijnen van het landschap uitgezet met oa. het verdichten van de bomendreef, terwijl de eerste verbouwingen plaats vinden aan de noordkant: het gezicht van de site krijgt vorm.

Vervolgens exploreert dit ontwikkelings-scenario de stapsgewijze verbouwing van de kazerne.

DE KAZERNE BURGERT IN - COMMUNICATIE & PARTICIPATIE

Een nauwgezette strategie voor communicatie en participatie is gewenst bij de start van en gedurende het planningsproces, maar ook nadien, wanneer de kazerne zijn transformatie ondergaat. De buurt, maar ook de geïnteresseerde investeerders, toekomstige bewoners en de lokale verenigingen zijn uitermate belangrijk voor de kazerne. Daartoe heeft het team een participatie-strategie uitgezet, die zich toespitst op vier aspecten, elk met een eigen doel, een specifieke timing en een publiek.

Inburgering & activatie

Om de site open te stellen en terug op de mental map van de buurtbewoners te laten voorkomen, wordt er een proces voorgesteld waarbij activiteiten voor, met en door de buurt centraal staan. Hiervoor wordt een gastheer bepaald (in samenspraak met de opdrachtgever en alle betrokkenen van de stuurgroep), die dit inburgeringsproces op zich kan nemen en tijdelijk de site beheert. Dit inburgeringsproces toont tegelijk de mogelijkheden voor herontwikkeling, biedt ruimte voor functies en activiteiten die vandaag een plaatsgebrek kennen en brengt buurtbewoners samen. De activiteiten en interventies kunnen van uiteenlopende aard zijn (enkele voorbeelden zijn opgenomen in de tijdslijn).

Co-creatie

Naast het inburgeren van de site, is het ook uitermate belangrijk om een co-creatief traject in te bouwen dat het ontwerpend onderzoek informeert, in vraag durft te stellen, bevestigt, kadert, verdiept. Door diverse activiteiten voor te stellen, worden een waaier aan deelnemers betrokken en dit gedurende de verschillende stadia van het ontwerpend onderzoek: luisteren, debatteren en informeren. Verschillende instrumenten worden hierbinnen aangereikt:

- Site excursies (luisteren): ophalen van verhalen en projectie van dromen
- On-site participatie-station (luisteren): ronde-tafel gesprekken, beeldmateriaal, dialoog, ... Het zo breed mogelijk aanschrijven van betrokken personen, leidt tot een maximale stroom aan informatie voor het ontwerpproces.
- Website (luisteren): via de kazerne-website wordt een digitale postbus georganiseerd, waar commentaren en ideeën voor de site terecht kunnen komen.
- Werktafels (debat): rond diverse thematieken worden uiteenlopende stakeholders samengebracht rond de tafel om te discussiëren rond gemeenschappelijke mogelijkheden op de site. Hier kunnen bewoners, ontwikkelaars, technische diensten, lokale organisaties, ... elkaar ontmoeten en overleggen.

Op reguliere tijdstippen wordt er gezorgd voor informatie naar de stakeholders toe. Dit gebeurt voornamelijk via de website, maar krijgt ook vorm via de kazernekrant.

Kazerne-website & Kazerne-ambassadeurs

We stellen voor om de kazerne-website te gebruiken als interactief platform. Deze website dient van bij de aanvang van het ontwerpend onderzoek actief te zijn, om zo de relatie met de buurtbewoners en geïnteresseerden te kunnen aangaan. Daarenboven moet de website ideeën bundelen, een brievenbus bieden, de voortgang van het project weergeven en referentieprojecten / partners linken. De website is een duurzaam instrument dat mee kan evolueren tijdens de ontwikkeling van de kazerne en nadien nog steeds een platform kan blijven voor het collectief leven in en rond de kazerne.

Parallel aan de website worden ook kazerne-ambassadeurs aangeduid die een trekkersrol spelen en aanspreekpunten worden voor de site. Dit houdt in dat er een duidelijke zichtbaarheid is van hun betrokkenheid bij het project, van hun investering of van hun plannen voor de site. Ambassadeurs zorgen niet enkel voor een duidelijke structuur binnen de kazerne-gemeenschap, ze zijn tegelijk voortrekkers in het vernieuwende ontwikkelingsconcept.

Kazerne-fonds

Om de ontwikkeling van de kazernesite te ondersteunen wordt er een kazerne-fonds opgericht. Deze structuur zorgt ervoor dat er een collectief management kan komen voor onderhoud van de publieke ruimte, voor collectieve initiatieven (wisselbank, materiaalschuur, ...), voor de lancering van nieuwe projecten binnen het projectgebied, voor een steun in de rug voor beginnende ondernemers. Daarenboven kan het kazernefonds ook een belangrijke maatschappelijke waarde worden, door bijvoorbeeld een systeem te financieren waarbij vluchtelingen mee opgenomen in de werkgemeenschap. De Kazerne-commune (woon- en werk) zal zo een soliede basis vormen voor zijn bewoners, voor de nieuwkomers en voor de buurt. Het kazerne-fonds zal ervoor zorgen dat er een continue evolutie kan zijn op de site, die noodzakelijk een collectieve inzet vraagt.

De verschillende bronnen van inkomsten van dit fonds kunnen komen van het verhuur van de bestaande structuren; taxen van de ontwikkelaars; crowdfunding voor inburgeringsactiviteiten; subsidies; bijdrage gemeentes; bijdrage co-housing groepen; ...

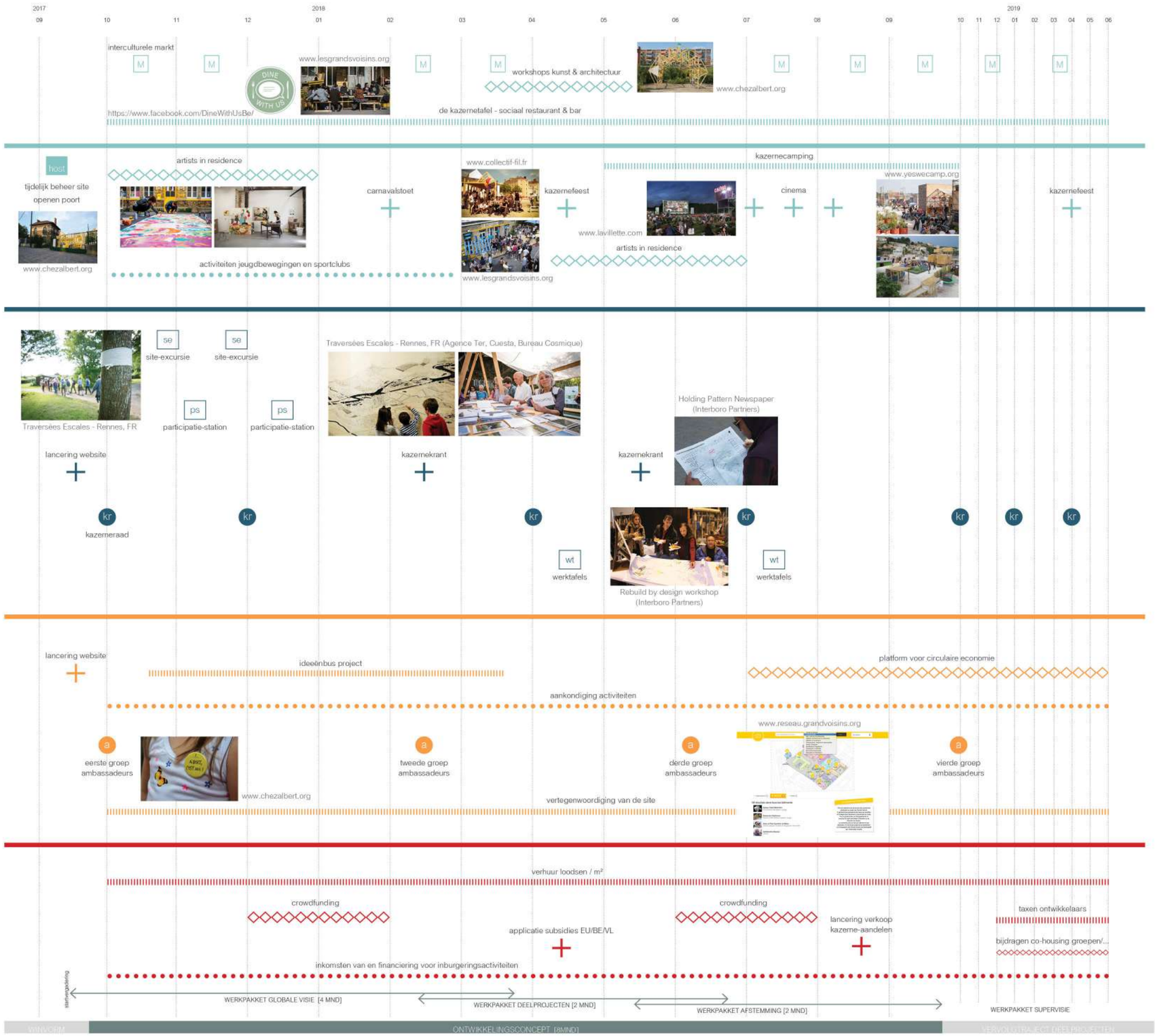

Het uitwerken van een vernieuwend ontwikkelingsconcept voor de kazerne van Sijsele, betekent ook dat er nagedacht moet worden over duurzame strategieën zowel op de stedelijke schaal als op de schaal van de gebouwen zelf. Duurzaamheid dient niet enkel gegenereerd te worden via technische middelen, maar ligt intrinsiek ook in de ontwerpkeuzes en krijtlijnen. De kazerne wordt ontworpen als een compacte, duurzame en zoveel mogelijk circulaire machine. Er wordt aandacht besteed aan natuur en zijn ontwikkeling, zodat de kazerne ook een soort stedelijk ecosysteem kan worden. Verder zijn er specifieke strategieën die voor een uitgekiende energie- en waterhuishouding op schaal van de kazerne kunnen zorgen en die een duurzaam mobiliteitsbeleid nastreven.

Duurzame mobiliteitsstrategie

Er wordt bewust gekozen voor een systeem met randparkings op de site, zodat de centrale wegenstructuur zoveel mogelijk gevrijwaard blijft van gemotoriseerd verkeer (uitzondering op leveringen en diensten). Een uitbreiding en verfijning van het netwerk voor traag verkeer verzekert een vlotte doorwaadbaarheid van de site. Daarenboven worden de parkings ook uitgerust met laadplekken voor elektrische voertuigen en collectieve fietsenstallingen. Tenslotte wordt er ook via het kazerne-platform een autodeelsysteem opgezet waardoor het autogebruik aanzienlijk kan dalen. Hiervoor worden enkele vaste plaatsen voorzien op de collectieve parkings.

Energiehuishouding

De herontwikkeling van de site van de kazerne biedt ook enorme mogelijkheden voor de integratie van duurzame energie-netwerken op grotere schaal.
Zo wordt er voorgesteld om een warmtenet te installeren waarbij de grond als thermische buffer aangesproken wordt. Dit principe dient in de eerste fases van het project ingericht te worden, waarna de individuele gebouwen hierop kunnen aantakken in verschillende fases.
Naast een warmtenet worden ook de mogelijkheden voor een biogas-installatie onderzocht. De mogelijkheden om via mestvergisting tot elektriciteit te komen, lijkt een duidelijke strategie om aan duurzame energiewinning te doen. De biomassastromen op de site kunnen zowel komen van dieren (kinderboerderij, stadslandbouw op de graslanden) als van de bewoners zelf. Er kan ook een link gemaakt worden met de landbouwers uit de omgeving, van wie de reststromen gerecupereerd kunnen worden in ruil voor materiaal of elektriciteit. Tijdens het ontwerpend onderzoek kunnen in detail de mogelijkheden van deze installatie onderzocht worden.
De vermindering in de uitstoot van het aantal broeikasgassen is op schaal van de site significant, zowel voor het warmtenet als voor de biogas-installatie.

Waterhuishouding

Naast semi-autonome installaties voor energie op de site, wordt er ook gekeken naar duurzame methoden voor opvang, hergebruik en infiltratie van regenwater. Dit gebeurt zowel op niveau van de gebouwen als op het niveau van de site in zijn geheel. Het afstromend water van de verharde oppervlaktes (wegen, parkings, ...) wordt samengebracht naar een infiltratiegebied, wat beplant is met zuiverende planten (bio-swale). Het gezuiverde water kan dan via pompen in de publieke groenruimtes als sproeiwater dienen, terwijl het overige water gecontroleerd in de grond kan infiltreren en zo de grondwatertafel bij aanvult. Dit vermijdt de afvoer van regenwater naar de riolering.

Een stedelijk ecosysteem

De relatie tussen de bebouwde context en de open ruimte van de kazerne gaat verder dan enkel een ruimtelijke strategie.Naast een belangrijke ruimte voor wonen en activiteiten, kan de oppervlakte van bijna 20ha sterk bijdragen tot de balans van de natuurlijke processen. Het hitte-eiland effect kan worden tegengegaan door strategische groeninplanting, processen als photosynthese, infiltratie, verdamping. Het ontwerp zoekt dan ook naar een evenwicht en dialoog tussen de stedelijke noden en natuurlijke processen.
Er wordt ook voor gezorgd dat de ecologische verbindingen tussen het omliggende landschap, de kazerne en de dorpskern verzekerd worden. De biodiversiteit wordt zo gemaximaliseerd en dit voor beplantingshoogtes (en dus doelgroepen). Daarnaast zorgt het landschap er ook voor dat er voldoende schaduw is.
Tenslotte wordt een deel van de site ingericht voor stadslandbouw, wat ook het stedelijk ecosysteem ten goede komt.

Fytoremediatie

Omwille van de verschillende vervuilde zones op het terrein, wordt een specifieke strategie opgezet om deze zones op een zo natuurlijk en duurzaam mogelijke manier uit te voeren. Hiertoe wordt voorgesteld om in bepaalde zones strategische (fytoremediërende) planten te voorzien, die een groot deel van de zware metalen uit de grond kunnen halen. Deze strategie zal aangevuld worden met gebruikelijke bodemsaneringstechnieken waar nodig. Voordeel is dat de kosten 35 tot 40 procent lager liggen dan bij traditionele bodemsanering. Gedurende de termijn wanneer de site in ontwikkeling is, kan er gewerkt worden met fytoremediatie. We kunnen er vanuit gaan dat chroom in drie jaar tijd aan de bodem is onttrokken, nikkel in vijf jaar en dat voor andere metalen als cadmium, koper, lood en zink vijf tot tien jaar nodig is.
De plantensoorten die hier het efficiëntste voor werken, zijn: sareptamosterd, populieren, wilgen, siergras, zonnebloem, zinkboerenkers, brandnetels, wilgenroosjes, koolzaad, maïs, ...
Deze plantensoorten onttrekken de metalen aan de grond, waarna ze geoogst en vernietigd kunnen worden. Het landschap zal dus gedurende enkele jaren steeds opnieuw beplant moeten worden na de oogsten om een continu en duidelijk resultaat te krijgen.

Hergebruik & deeleconomie

De ontwikkeling van de kazernesite is gebaseerd op een aanpak van hergebruik. Er wordt maximaal ingezet op het verbouwen van de bestaande footprint om extra verharding te vermijden. Daarnaast wordt er ook een strategie ontwikkeld voor de kazerne-gemeenschap, waarbij hergebruik en delen centraal staat. Zo wordt er materiaal gedeeld via een centraal platform en kan er een wisselbank geïnstalleerd worden op het terrein (cf. Peerby) waar bewoners terecht kunnen. Tenslotte worden ook initiatieven voor het uitwisselen van tijd onder de bewoners gestimuleerd. Al deze initiatieven streven niet enkel naar materiële duurzaamheid, maar doelen tegelijk op een culturele duurzaamheid binnen de site.

Duurzame attitude op gebouwschaal

Het spreekt voor zich dat de site op een duurzame manier wordt ontwikkeld. Dit vergt een aanpak waarbij verschillende aspecten tov elkaar worden bekeken en afgewogen en waarbij zoveel als mogelijk wordt getracht te denken ifv gesloten kringlopen. We stellen voor om de volgende categorieën als toetssteen te hanteren: proces, inplaning, beheer en nazorg, energie , comfort en welbehagen , mobiliteit , water, materialen, afval , milieu en vervuiling. Op deze manier proberen we rekening te houden met de verschillende facetten van duurzaamheid: trias energetica, cradle-to-cradle principe, veranderingsgericht bouwen, waterbesparende maatregelen, E-peil, K-peil,.... Hieronder lichten we een aantal facetten meer in detail toe.

<u>Herbruik als duurzame attitude</u>
Een belangrijk uitgangspunt van het voorgestelde ontwikkelingsplan is het radicaal herbruiken van de bestaande infrastructuur die op de site aanwezig is. De maakt dat we de bestaande gebouwen bekijken als intelligente ruïnes, als ‘sustainable structurers’ met enorm potentieel in gebruik en herbruik. Het dusdaning minimaliseren van de bebouwde footprint ifv het gevraagde ontwikkelingsprogramma maakt dat het zoeken naar vormen van densificatie en combineren van verschillende programma’s van essentieel belang zijn. Het lijkt ons daarnaast ook logisch dat er kan worden gebouwd en onwikkeld ifv een reële vraag en niet enkel ifv speculatie. Een participatief proces zou dit kunnen verduidelijken en mogelijk maken. Soms is de meest duurzame attitude er één die vooropstelt dat er zelfs helemaal niet wordt gebouwd, enkel verbouwd. We zijn van mening dat enkel op deze manier het bestaande potentieel op de site kan worden aangesproken en de beschikbare open ruimte maximaal wordt gevrijwaard. Deze opzet verhoogt daarnaast ook de slaagkans op het creëren van gesloten kringlopen waarbij alle deelaspecten van duurzaamheid (dus ook water, natuur en milieu) voldoende (oplossings)ruimte krijgen.

<u>Thermisch comfort en ventilatie</u>
Het spreekt voor zich dat gebouwen een aangenaam en gezond binnenklimaat voorzien voor de gebruikers. Volgens het principe van trias energetica betekent dit dat in eerste instantie de energievraag wordt beperkt. Dit is vooral een ontwerpvraag aangezien verschillende factoren de energiebehoefte beïnvloeden: oriëntatie, gebruikers, vorm en compactheid van de gebouwen, luchtdichte schil...en een impact hebben op de vormgeving van een gebouw. Daarnaast kan er ook op gebouwniveau gezocht worden hoe energiestromen van de verschillende programmatische onderdelen kunnen worden gebruikt ten voordele van elkaar. Indien er bijvoorbeeld een economische activiteit voorkomt die behoefte heeft aan koeling (vb slachthuis), dan zou er kunnen worden onderzocht of de warmte die vrijkomt bij het koelen kan worden gerecupereerd voor het verwarmen van woningen, kantoren etc. Ook hier weer staat het denken in gesloten kringlopen centraal. In principe zou het mogelijk moeten zijn om op die manier de energiebehoefte op siteniveau tot een minimum te beperken. Pas in tweede instantie kan worden bekeken welke duurzame energiebronnen worden aangesproken, liefst op site-niveau, om gesloten kringenlopen te bekomen en om eventueel zelfs meer energie te produceren dan nodig (= ‘positive impact’).

<u>Waterhuishouding</u>
Drie basisprincipes zijn belangrijk in kader van duurzaam waterbeheer in een gebouw :
- Regenwater wordt bij voorkeur op het terrein opgevangen en hergebruikt of geïnfiltreerd. Indien lozing van overtollig regenwater noodzakelijk is, moet de impact van de lozing op riolering of oppervlaktewater zo klein mogelijk gehouden worden door het voorzien in vertraagde afvoer. Lozing op oppervlaktewater heeft de voorkeur op lozing op riolering.
- Het verbruik van hoog kwalitatief leidingwater moet beperkt worden door vb toepassing van automatische stopkranen en sanitaire toestellen met zuinig verbruik. Voor toepassingen die een lagere kwaliteit water toelaten (toiletten...) wordt bij voorkeur een alternatieve waterbron (regenwater of gerecycleerd water) voorzien.
- De lozing van sanitair water op de openbare riolering moet beperkt worden.

Tijdens het ontwerp van het gebouw wordt voor elke waterverbruiker nagegaan welke waterkwaliteit minimaal noodzakelijk is. Voor douches, wassen van handen en keukens is drinkbaar water vereist. Voor andere toepassingen zoals het spoelen van toiletten en onderhoud van het gebouw vormt hergebruik van regenwater een interessante optie. Het regenwater op de bestaande daken wordt gebufferd en gerecupereerd. Er wordt een gescheiden rioleringsstelsel voorzien voor regenwaterafvoer en droogweerafvoer.

<u>Materialiteit</u>
Het herbruiken van bestaande structuren is een bewuste keuze, zodat op het gebied van bouwmaterialen automatisch een soort van gesloten kringloop wordt bekomen. Daarnaast stellen we voorop om zoveel als mogelijk bouwmateriaal te herbruiken, waardoor een materiaalinventarisatie van de site noodzakelijk is. Het is uiteindelijk de bedoeling dat voor ieder gebouw in haar geheel (dus ook nieuwe, verbouwde delen) een inventarisatie van gebruikte materialen op gebouwniveau wordt gemaakt, zodat er een materialenpaspoort van ieder gebouw voor handen is. Dit is interessant voor eventuele toekomstige aanpassingen van deze gebouwen en mogelijk herbruik van de toegepaste materialen.
Materiaalkeuzes worden verder gestuurd door tal van criteria als technische prestaties, kostprijs, bestendigheid, onderhoudsvriendelijkheid en milieu-impacten (consumptie van primaire grondstoffen, lage energiebehoefte bij de aanmaak, reductie van bouwafval, impact op menselijke gezondheid (bij productie en in de gebouwde omgeving) en ecosystemen). Bij de keuze van de materialen dient men zoveel mogelijk rekening te houden met hun milieu-impact. De introductie van een materiaalpaspoort voor ieder gebouw is ook een manier om dit te controleren en bij te sturen indien nodig.

<u>Culturele duurzaamheid</u>
Het culturele en maatschappelijke aspect van duurzaamheid is naar onze mening minstens even belangrijk dan de overige, eerder technische aspecten. We zijn als ontwerpers daarom ook geïnteresseerd hoe we deze toepassingen kunnen vertalen naar een invulling die ook ruimtelijke kwaliteit genereert. We zoeken met andere woorden naar het genereuze binnen het generieke. Het heeft geen zin om duurzame gebouwen te voorzien als de ontwikkeling geen aanknopingspunten heeft binnen het sociaal-maatschappelijke weefsel van Sijsele. Het is daarom belangrijk dat een ontwikkeling haar aanwezigheid in de toekomst tracht te verzekeren door zich te verankeren met de context (in de ruime betekenis van het woord); en door weloverogen materiaal (en kleur-) keuze, gevelopbouw, typologie, zorgvuldig onderzoek naar noden en behoeften...

PLAN VAN AANPAK EN PROCESTIMING

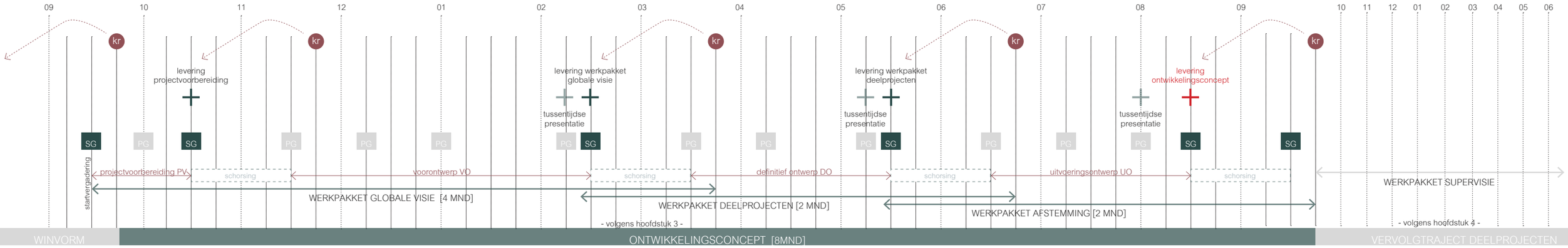

OVERLEGSTRUCTUUR

Volgende overlegstructuren en groepen tekenen het ontwerpproces:

- het ontwerpteam (OT) : interne ontwerpvergaderingen, de opdrachtgever (OG) is welkom om ook op de interne werkvergaderingen aan te sluiten

PG - de projectgroep (PG) : de projectleiders van het OT en de projectregisseur van de OG vormen de basis van de projectgroep. Zij worden naargelang de inhoud van de vergadering bijgestaan door de bevoegde (stedenbouwkundig) ambtenaar, specifieke ingenieurs of experten die al dan niet deel uitmaken van het team van de opdrachtgever. Te raadplegen gebruikers, geinteresseerden, eigenaars of de kazerne-ambassadeurs kunnen ook op deze vergaderingen uitgenodigd worden. Het doel van deze vergaderingen is thema gericht het ontwerp te voeden en bij te sturen. De projectgroep wordt 3-wekelijks ingericht, en gaat aan het einde van elke fase de stuurgroep voor.

SG - de stuurgroep (SG) bestaat uit de projecleider van het OT en de projectregisseur van de OG, en alle beslissingsgerechtigden binnen de organisatie van de opdrachtgever. Een voorbeeldsamenstelling zou kunnen zijn: projectleider OT, projectregisseur OG, Beslissingsgerechtigde WVI, Kwaliteitskamer Winvorm, Beslissingsgerechtigde Stad Damme en de Afgevaardigde van de Provincie. De Stuurgroep staat in voor alle besluitvorming mbt het Ontwikkelingsconcept en wordt georganiseerd op sleutelmomenten binnen het werkproces: ter goedkeuring van een vorige fase, of ter fijnstellen van een visie naar de volgende fase toe.

kr - de Kazerneraad (KR): de projectleiders van het OT en de projectregisseur van de OG gebruiken de kazerneraad om de goedgekeurde stand van zaken van de voorbije fase aan Sijsele te presenteren. Op dit toonmoment worden inwoners, de kazerneambassadeurs, en private of publieke geinteresseerden samen uitgenodigd. In samenspraak met het participatietraject en het gewenste communicatietraject van de opdrachtgever kan de samenstelling en invulling van elke kazerneraad verder verfijnd worden.

Het ontwerpteam bereidt voor elke PG en SG een beeldende nota voor tijdens de fase Ontwerpend Onderzoek. In deze nota wordt al het werk van de afgelopen weken verzameld en verbeeld. Het OT staaft de vergaderingen met een verslag dat na goedkeuring digitaal bezorgd wordt aan alle leden van de vergadering.

PROCESINRICHTING

3 Werkpakketten richten het ontwerpproces voor het Ontwikkelingsconcept in:

↔ - het werkpakket globale visie, waarin de ruimtelijke en programmatorische krijtlijnen van de kazerne als deel van Sijsele worden onderzocht. Deze fase omvat de projectvoorbereiding (PV) en het voorontwerp (VO) zoals beschreven in het bestek. Tevens wordt in deze fase het participatietraject opgestart en het intensiefste doorlopen.

↔ - het werkpakket deelprojecten zoomt binnen de globale visie in op deeltrajecten en projecten en verfijnt deze tot trajecten die afzonderlijk en gefaseerd binnen de globale visie kunnen lopen. Ruimtelijke en programmatorische randvoorwaarden worden hierin ingeschreven, en ook voorstellen voor het economisch ontwikkelingsconcept worden meegegeven. Deze fase valt samen met het definitief ontwerp zoals beschreven in het bestek.

↔ - het werkpakket afstemming maakt als laatste de terugkoppeling naar het eerste werkpakket en vat het Ontwikkelingsconcept samen. Het verzekert de oplijning tussen de globale visie en de deeltrajecten en waarborgt een vlotte doorstart naar het vervolgtraject. Het bestek benoemt deze fase als uitvoeringsontwerp Ontwikkelingsconcept Kazerne.

De aangenomen overlegstructuur en het participtietraject kunnen in samenspraak met de opdrachtgever verfijnd worden, waarbij we ervan uitgaan dat het project een veruiterlijking is van het doorlopen van het proces met buurt, de mogelijke publieke en private inversteerders en de opdrachtgever. Een doorgedreven ontwerpend onderzoek is hiervoor de ideale tool: het exploreert de potenties van de site en vat kansen en wensen samen in ruimtelijke randvoorwaarden en kwaliteiten.

METHODOLOGIE ONTWERPEND ONDERZOEK

De werkwijze van het team doorloopt een grondig ontwerpend onderzoek, dat gefundeerd wordt vanuit 2 richtingen: een doorgedreven typoligische exploratie, waarin programma's en gebruik getest worden binnen de bestaande structuren, en een ontwerpend onderzoek op de tussenschaal, die kwaliteiten van de site vanuit landschappelijk en stedenbouwkundig standpunt exploreert en in krijtlijnen vastlegt. De werkwijze van het ontwerpend onderzoek is een iteratieve werkwijze die hand in hand met de participatie rondes en stuurgroepen kan gaan: het verwerkt bijkomende informatie naadloos en garandeert zo een op maat gemaakt ontwikkelingsconcept voor de kazerne.

METHODOLOGIE PARTICIPATIE

Het actief opzoeken en aanspreken van partners (op buurt-, bedrijf-, recreatie-, ontwikkelings-enoverheidsniveau) is zoals het participatietraject aangeeft van groot belang. Het ontwerpteam zal hiertoe haar tekeningen, visualisaties en duidende beelden inzetten om wervend te communiceren met Damme, de buurt, en met extern geïnteresseerde partijen en actoren. De tekeningen worden met andere woorden als "proces-tool" gebruikt. Ze worden iteratief met de betrokken partijen doorlopen en fijngesteld om een gedragen masterplan te creëren, waar top-down en bottom-up initiatieven hun in plaats krijgen. Het masterplan wordt op deze manier een "common ground" voor engagement.

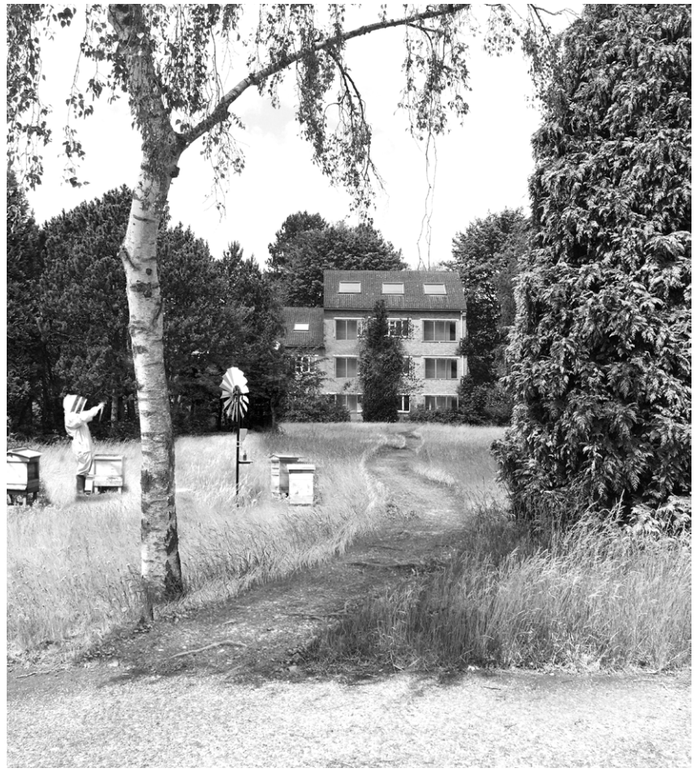

Centraal staat het doorgedreven ontwerpen naar kwaliteit, die een langzame, duurzame architectuur en ruimtelijkheid nastreeft. Ontwerpend onderzoek wordt daarbij ingezet om tot een coherent vormgegeven ontwerp te komen dat zich naadloos in haar context inschrijft.

Deze samenwerking is een jong team met een rijk en gevarieerd opgebouwde ervaring. Het Ontwerpteam (OT) zal bestaan uit Schenk-Hattori Architecture Atelier, Petillon Ceuppens en Babel, en laat zich voor verschillende expertisevragen bijstaan door externen. Zo kan het team een heldere kijk op de structurele stand van zaken van de gebouwen krijgen door de expertise van ingenieur Stabiliteit Christophe Ryckeboer (Tandem), en schijft Hannelore Harts mee aan tafel voor het Reken en Tekenwerk. Dit type samenwerking tussen de verschillende partijen is reeds beproefd in voorgaande projecten (zie kandidatuur en bureauvoorstelling voor vorige samenwerkingen).
Babel zal bij gunning de projectleiding verzorgen, waarbij Stefanie Dens als Single Point of Contact (SPOC) zal optreden naar de opdrachtgever toe.

Administratief zal Schenk Hattori Architecture Atelier als hoofdaannemer optreden.

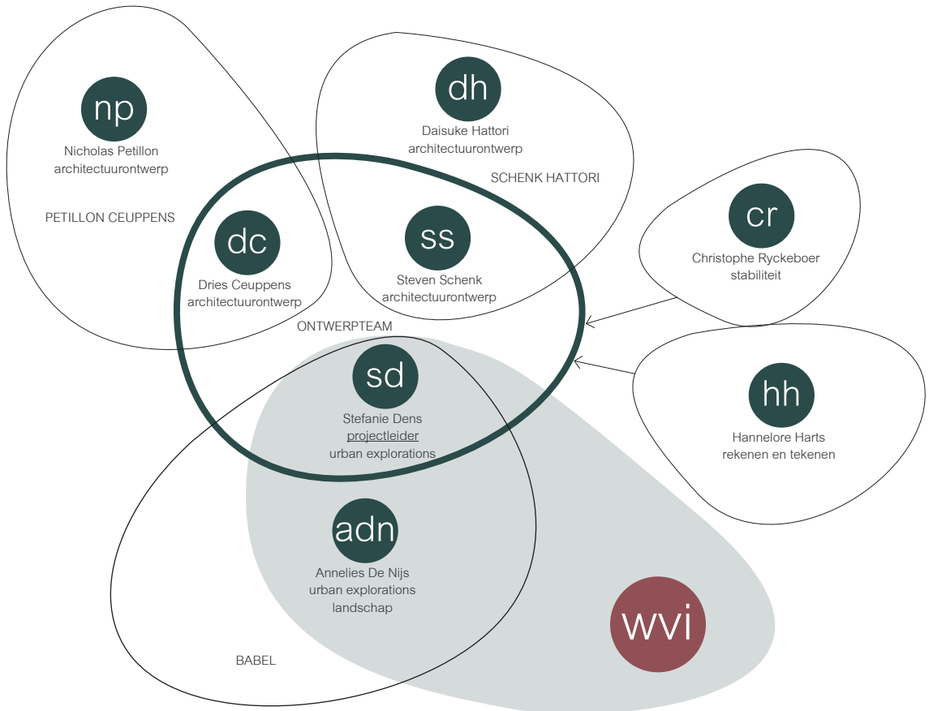

Denktank Ontwerpend Onderzoek - samenwerkings diagramma

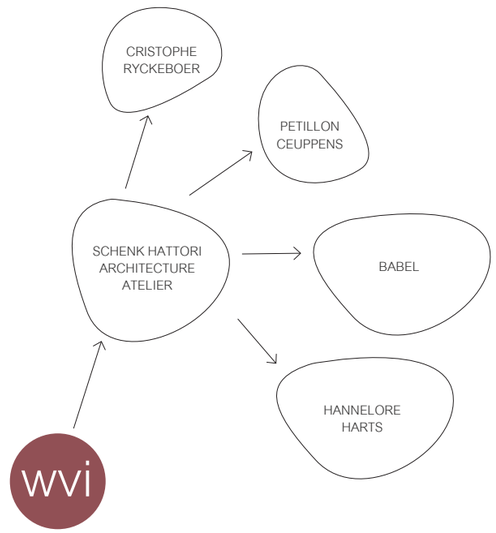

Administratief organigram